

Forord

Etter fem år på NTNU er tiden kommet for å avslutte studietiden. Denne masteroppgaven markerer endt femårig-lektorutdanning, og studietiden har vært fylt med gleder, frustrasjoner, fødselspermisjon og ikke minst mye faglig lærdom. Dette halvåret har gitt meg utfordringer, mange opp- og nedturer, lange dager og netter, og nye bekjentskaper. Selv om prosjektet har kostet blod, svette og tårer (alt i bokstavelig forstand) har det vært en lærerik prosess. Det er stort å levere sitt eget prosjekt som setter punktum for studietilværelsen og et kapittel i livet. Det er mange som fortjener en takk for at dette har kommet i mål. Først og fremst vil jeg takke veilederen min, Anders Todal Jenssen, som har fulgt meg i denne prosessen. Dine råd har vært uvurderlige, og jeg vil takke deg for at du alltid har tatt deg tid til mine spørsmål.

En stor takk til pappa for alle råd, samtaler, engasjement og hjelp med denne oppgaven. Mamma, du har også denne gangen vært en nødvendig omsorgsperson for meg.

Takk til mine støttespillere som har heiet meg frem, da jeg var usikker på om dette noen gang ville komme i mål: Bente, Lise, Ragnhild, Erika og alle mine tre søsken. Takk til min lesesalspartner Kjersti – uten deg ville dette halvåret ha vært så mye mørkere. Jeg vil også takke jentegjengen min på lektorstudiet. Dere har vært en stor del av min studiehverdag, og jeg savner dere alle når vi nå er på hver vår kant i verden.

Til slutt vil jeg takke min kjære Espen og vår datter Erle. Takk til Espen som alltid har stilt opp og tillatt meg lange dager og kvelder med denne oppgaven. Det har ikke vært lett å fullføre to mastergrader på ett halvår som småbarnsforeldre, men vi klarte det! Min kjære, Erle, du får meg alltid til å smile selv på de tyngste dagene. Takk for at dere har satt ting i perspektiv og lært meg at livet er så mye mer enn denne masteroppgaven.

Kaja Hovde Bye

Trondheim, juni 2015.

Sammendrag

Denne studien ser på mulige årsaker til at flere velgere mistet tillit til den såkalte «blå-blå» regjeringen da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem. Problemstillingen er basert på de mange reaksjonene som oppsto på bakgrunn av politiske forslag som forelå i statsbudsjettet 2015. Høyre- og Fremskrittspartiets velgere viste misnøye med regjeringen og partiene tapte oppslutning på meningsmålingene. Det empiriske grunnlaget og funnene er basert på valgdebattene i 2013. Det er til sammen 16 debatter som har blitt kodet ved hjelp av et omfattende kodeskjema. Formålet er å få fram hva politikerne faktisk sier, hvilken argumentasjonsform og retorisk stil de benytter og hvordan dette påvirker informasjonsverdien i kommunikasjonen til velgerne. Funnene viser at de «blå-blå» politikerne i liten grad forberedte velgerne på den politikken de presentert i statsbudsjettet for 2015. Blant annet har ikke saker som kutt i barnetillegget for uføre og nye ordninger for uføretrygdete blitt nevnt i debattene. Høyre- og FrPs politikere har både holdt innlegg med valensargumentasjon og posisjonsstandpunkt, noe som har påvirket informasjonsverdien i innleggene. Disse politikerne har i større grad vist «medaljens framside» enn bakside, og velgerne forblir uinformerte. Argumentet om at velgerne ble overrasket og skuffet fordi valgkampen ikke forberedte dem på politikken til den nye regjeringen, får støtte i den empiriske analysen.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	iii
Liste over figurer og tabeller	vii
1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Hvorfor?.....	2
1.3 Sentrale begreper og metode	3
1.4 Oppgavens oppbygging	4
2.0 Oppgavens bakteppe	7
2.1 Bilavgifter	7
2.2 Arbeidslinja og uføretrygdede	8
3.0 Teori	9
3.1 Politisk representasjon	9
3.1.1 Det politiske rommet.....	10
3.2 Argumentasjonsform: valens eller posisjon	11
3.2.1 Det politiske dilemma	12
3.3 Retorikk	12
3.4 Velgernes informasjonsbehov	14
3.5 Et spill for galleriet?	15
3.6 Medialisering	16
3.6 Tidligere empirisk forskning	18
3.6.1 Spill eller sak? Medienes dagsorden.....	18
3.6.2 Politisk representasjon: samsvar mellom politikere og velgers forventning?	19
3.6.3 Moderate velgere – ekstreme politikere?	20
4.0 Metodisk tilnærming	21
4.1 Utvalgte debatter.....	21
4.2 Kvantitativ og kvalitativ metodisk tilnærming	22
4.3 Koding og operasjonalisering	24
4.4.1 Måling av teoretiske variabler	27
4.4.2 V3 Retorikk og informasjonsverdi.....	29
4.5 Datamaterialets reliabilitet og validitet.....	30
4.5.1 Validitet.....	32

5.0 Analyse og tolkning	35
5.1 Hvem har makten?.....	35
5.2 Politikernes fremtreden.....	38
5.3 Argumentasjonsform	39
5.3.1 Sluttappell	42
5.4 Politikernes retoriske stil	43
5.4.1 Analyse av kvalitativ data.....	46
5.5 Tema som skapte konflikt.....	48
5.5.1 Samferdsel.....	48
5.5.2 Arbeidslinja.....	50
6.0 Oppsummering	55
7.0 Konklusjon	59
Litteraturliste	A
Appendiks.....	G
A. Tabeller	G
B. Oversikt over debattene	I
C. Kodebok.....	J
D. Kommentarer til kodebok	P

Liste over figurer og tabeller

Figurer

Figur 1: Jenssen og Jamtøys (2005) hypoteser formulert i deres analysemodell.....	17
Figur 2: Ulike programformater i studien	21
Figur 3: V29 Valens 1 og V30 Valens 2	28
Figur 4: 3 Tre retoriske stiler og deres informasjonsverdi.....	30

Tabeller

Tabell 1: De 12 mest omtalte sakene.....	35
Tabell 2: Andel (%) av innleggsvariant.	37
Tabell 3: Andel innlegg (%) til ulike deltakere... ..	38
Tabell 4: Antall debatt deltakelser til hver politiker.....	39
Tabell 5: Andel innlegg (%) med valensargumentasjon.. ..	40
Tabell 6: Andel innlegg (%) med «ekte» valens og posisjonsargumenter.	40
Tabell 7: Politikeres bruk av valensarg. og «ekte» valens og posisjonsarg. i sluttappell	42
Tabell 8: Andel (%) med retoriske stil.. ..	44
Tabell 9: Andel (%) med retorisk stil i forenklet tabell.	44
Tabell 10: Andel innlegg (%) med retorisk stil brukt av politikerne.	45
Tabell 11: Andel (%) med retorisk stil brukt av politikerne i forenklet tabell.....	46
Tabell 13: Andel innlegg (%) med argumenter i tema «Samferdsel» for hver politiker.....	49
Tabell 14: Andel innlegg (%) med argumenter i tema «Arbeidslinja».	51
Tabell 15: Andel innlegg (%) med valensargumentasjon i tema «Arbeidslinja».....	52

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem av den såkalte «blå-blå» regjeringen, fikk det flere velgere til å reagere. Regjeringspartiene møtte misfornøyde, også blant egne-, velgere og fikk lavere oppslutning enn tidligere (Tjernshaugen m.fl. 2014; Stanghelle 2014). Det var ingen tvil – flere av velgernes dom over regjeringens budsjett var negativ. Det nye lovende regjeringsprosjektet, som flere var optimistiske til etter åtte år med rødgrønt-flertall, hadde møtt sterk motstand også fra «egne velgere» (Stanghelle 2014).

En velger sa: «Hadde jeg visst hva FrP sto for ville jeg aldri i verden ha stemt på dem» (Kagge m.fl. 2014). Av denne uttalelsen fremgår det at velgeren hadde stemt på et parti uten å ha tilstrekkelig kunnskap om hva partiet sto for. Noen vil si at dette er velgerens egen feil, og burde ha satt seg inn i partiets politikk. En forutsetning for å ta et riktig valg er at man har noe kunnskap om hva man stemmer på. Selv om velgerne kan søke etter denne kunnskapen og informasjonen selv, er ikke svaret så enkelt. Handler det om lav politisk kunnskap, eller har ikke velgerne fått nødvendig og tilstrekkelig informasjon fra politikerne?

I 2014 publiserte Aftenposten en artikkel med noen mulige forklaringer på hvorfor Fremskrittspartiet slet i etterkant av fremleggelsen av statsbudsjettet for 2015. Årsakene som ble presentert var blant annet (Ruud m.fl.2014):

- Tyngdekraften i regjeringen ble trukket til sentrum, FrP hadde andre hjertesaker enn sentrumspartiene, partiet manglet tydelige seiere.
- FrP ble nektet de store bistandskuttene de ønsket, alkohol og tobakksavgiftene ville stige.
- FrP fikk ikke gjennomført egen innvandringspolitikk.
- Trygdekuttene ville ramme de svakeste gruppene – som var flere av FrPs velgere

Disse grunnene er nok en del av forklaringen, men jeg vil hevde at en mulig viktig årsak er utelatt: valgkampen i 2013 forberedte ikke velgerne i stor nok grad på alle sider av den politikken regjeringen presenterte i forslaget til statsbudsjett for 2015. I denne studien vil jeg undersøke sammenhengen mellom hva politikerne sa før valget og reaksjonene etter at forslaget til statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem. De store TV-debattene er valgkampens hovedarena i kraft av høye seertall. For mange velgere er disse sendingene den viktigste kilden til informasjon om det som skjer i valgkampen (Karlsen 2007; 2011; Allern 2011). Ved

å studere valgdebattene vil jeg forsøke å gi en forklaring på problemstillingen (1) *Hvorfor mistet flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere tillit til regjeringen da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem?* I oppgaven har jeg valgt ut enkelte saker fra regjeringens forslag til statsbudsjettet 2015 som skapte mer debatt enn andre, og ble oppfattet som de mest konfliktfylte i forhandlingene mellom regjeringen og samarbeidspartiene. Dette er saker som omhandlet uføretrygdes ordninger og samferdsel (Sandvik & Bulai 2014). Misforholdet mellom hvordan partiene og politikerne framstår for velgerne og hva de gjør når de er valgt kan enten være usystematisk eller systematisk. Derfor vil jeg også stille et tilleggsspørsmål: *Framstår politikerne som mer moderate under valgkampen enn de er i praktisk politikk?* Studien opererer dermed med to forskningsspørsmål.

1.2 Hvorfor?

Det andre forskningsspørsmålet er utformet på bakgrunn av blant annet Stimsons (1991) argument om at politikerne framstiller seg som mer moderate i debatter enn hva de egentlig er. Politikerne ønsker å framstille seg som samarbeidsvillige, fremfor egenrådige og ”harde” på egne politiske gjennomføringer. Kommer de til makten, vil deres moderate holdning reduseres og deres politikk vil i sterkere grad være fremtredende. I følge Stimson (1991) er ikke velgernes oppfatning av politikerne og politikernes påfølgende handlinger i regjeringsposisjon i overensstemmelse, og resultatet er at velgerne får en mer ytterliggående politikk enn den de trodde de stemte på. Forskning som understreker denne uoverensstemmelsen mellom velger og politiker er Narud og Valen (2007) sin representasjonsundersøkelse fra 2005. De undersøkte i hvilken grad velgere og politikere på Stortinget var enige i ulike holdningsdimensjoner. De fant at politikerne er mer *ekstreme* i sine politiske mål enn hva deres velgere er. Velgerne ønsker noe forandring i en retning, men politikerne har større mål enn sine velgere, de vil mer. Politikerne iverksetter derfor politikk som går lengre enn hva velgerne ønsker, og dermed blir det en «mismatch» mellom de to avhengige partene.

Både i Stimsons (1991) modell og Narud og Valens (2007) representasjonsundersøkelse er det uoverensstemmelser mellom politiker og velger, og jeg vil undersøke om debattenes innhold kan være bakgrunn for denne «mismatchen».

Hvordan debattenes innhold oppfattes av velgerne er et forskningsspørsmål Jamtøy og Aalberg (2007) belyste med undersøkelser av den norske befolkningen gjennomført i 2004. De analyserte om nyhets- og debattprogrammer ble oppfattet som informative og lærerike for

seerne, eller om medievidningen (se Hernes 1978) skapte en uheldig fremstilling av politikken og politikerne. Funnene til Jamtøy og Aalberg (2007) viste blant annet at et flertall av seerne mente debatten bar preg av konflikt og kringling fremfor konstruktivitet. Videre mente også et flertall av seerne at TV-debattene ikke får frem løsninger på de viktige samfunnsproblemer, mens noen velgere mente at debattene ga et realistisk bilde av de politiske ulikhetene mellom partiene. Ser vi videre på mediernes rolle, kan det også stilles krav til informasjonsverdien i politiske saker de presenterer (Westerståhl 1972). Kent Asp (1986) viser hvordan saklighetskravet kan operasjonaliseres i en kvantitativ innholdsanalyse: Det første målet kalles *informasjonstetthet* og viser til om et innslag eller tekst innebærer beslutningsrelevant argumentasjon. Den andre, *informasjonsbredde*, viser til vekslingene i argumentene som presenteres (ulike argumenter eller gjentakende argumentasjon). Den siste kalles *informasjonsdybde* og fremhever at informasjonen øker når det er deler i argumentasjonen som gjør at seeren kan vurdere kvaliteten på den. Denne studien skiller seg fra Westerståhl (1972) og Asps' (1986) informasjonskrav til mediene ved å stille krav til informasjonen i *innlegg* som politikerne holder i valgdebatter. I stedet for å studere mediernes betydning i en valgkamp ser jeg på hva *politikkerne formidler* og hvor informative deres innlegg er. Jeg anvender begreper som «Valens og posisjon» (Stokes 1966; 1992), «Medaljens bakside» (Jenssen & Jamtøy 2005) og retorikk for å vurdere presentasjonsform og informasjonsverdien til innleggene. I hvilken grad informasjon i valgkampdebatter gjenspeiler den praktiske politikken som iverksettes vil være det overordnede forskningsproblemet. Oppgavens formål og bidrag er å gi mulige forklaringer på hvorfor flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere mistet tillit til regjeringen etter at forslaget til statsbudsjett ble lagt frem.

1.3 Sentrale begreper og metode

Oppgaven tar for seg noen begreper som må belyses ytterligere. Dette er type argumentasjonsform som posisjon, valens og retorisk stil. Felles for begrepene er at de viser til hvilken informasjonsverdi innleggene har, som igjen har sammenheng med hva politikerne kommuniserer til velgerne. Disse begrepene er utgangspunktet for de teoretiske variablene i oppgaven.

Begrepene «posisjon» og «valens» er viktige når politiske argumenter skal beskrives. I posisjonssaker tar politikerne standpunkt for eller imot en sak, et forslag eller liknende (f.eks. for Norsk medlemskap i EU). I valensaker tilkjennegir politikeren støtte til et mål det er bred

oppslutning om, et mål få eller ingen er mot (for eksempel trygg økonomi og gode velferdsordninger) (Narud & Valen 2007). Politisk konflikt om valenssaker er som regel prioriteringskonflikter eller konflikter om midlene for å nå målet. Begrepene brukes aktivt i oppgaven, og hvilken argumentasjonsform politikerne anvender forteller oss også noe om informasjonsverdien i et innlegg.

Hvordan politikerne ordlegger seg er av like stor interesse for studien som debattenes innhold og type argumentasjonsform. Hvilken type retorisk stil politikerne anvender har dermed betydning. Jeg har tatt utgangspunkt i selvheldelse, angrep og forsvar som retoriske stiler, men innleggene hos politikerne har ofte en sammenblanding av dem. Dermed er variabelen utvidet fra tre retoriske kategorier til flere sammensatte kategorier.

Jeg anvender både kvantitativ og kvalitativ metode i analysen. De to metodene trianguleres: De utfyller hverandre og gir både en bredere og dypere innsikt i materialet enn det en kunne oppnådd ved hjelp av bare én av metodene. Innholdet i valgdebattene er kodet i tråd med et omfattende kodeskjema og tilrettelagt for statistisk analyse. Den kvalitative analysen består i stor grad av tolkninger av meningsinnhold som vanskelig lar seg kvantifisere, fordi debattantene bruker metaforer, ironi, spesielt tonefall, eller innholdet er kontekstavhengig (f.eks. kommentar til et tidligere innlegg). Med kvantitativ forskningsmetode får vi oversikt over innsamlet data med bruk av frekvens- og krystabell. Ved å benytte elementer fra begge tilnærmingene har jeg bedre tolkningsrammer for å svare på studiens forskningsspørsmål. Metodene er dermed ikke konkurrerende, men supplerer hverandre i oppgaven.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er inndelt i seks kapitler for å besvare forskningsspørsmålene. Formålet i studien er å vite graden av sammenfall mellom debattenes innhold og regjeringens foreslåtte statsbudsjett. I tillegg vil studien se på hvordan politikerne fremstiller seg, og om dette kan være en del av forklaringen til at flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere mistet tillit til regjeringen. Ved bruk av kvantitativ innholdsanalyse operasjonaliserer jeg debattene og hva politikerne sa, for å se om det har sammenheng med hva som ble foreslått i statsbudsjettet av praktisk politikk etter valget.

Jeg har allerede gjort rede for bakgrunn for valg av tema, forskningsspørsmål og bakgrunnen for forskningsspørsmålene. Videre er det klargjort at debatten om ulike forklaringer på folks reaksjoner etter fremleggelsen av statsbudsjettet 2015 er det historiske bakteppe.

Kapittel 2 er *oppgavens bakteppe* og omhandler Høyre og Fremskrittspartiets forslag til statsbudsjettet for 2015. Utvalgte saker som «Bilavgifter» og «Uføretrygdene og Arbeidslinja», samt saker utenfor statsbudsjettet som «Arbeidsmiljøloven», belyses her da de er av interesse for analysen.

I kapittel 3 vil jeg redegjøre for valgt teori og tidligere empirisk forskning. Valgt teori er oppgavens bærebjelker og vil være bidragsyter til forskningsspørsmålene. Kapitlet kan inndeles inn i fire hoveddeler: (1) Politisk representasjon, (2) argumentasjonsform og retorikk (3) moderate politikere og/eller ekstreme politikere og (4) medialisering.

I kapittel 4 redegjør jeg for ulike metodespørsmål, utvalget av debatter, deres ulike formater, triangulering av kvantitativ og kvalitativ metode og koding og operasjonalisering som er foretatt. De ulike variablene beskrives med særlig vekt på beskrivelser av de sentrale teoretiske variablene. Kapitlet vil også presentere vurderinger av reliabilitet og validitet, inkludert den gjennomførte reliabilitetstesten.

Analysen presenteres i kapittel 5. Kapitlet vil ta for seg sentrale funn fra datainnsamlingen av valgdebattene med ulike tabeller, samt inkludere teori og tolkning. Kapitlet inkluderer en kvalitativ analyse av utvalgte sitater fra debattene. På bakgrunn av problemstillingen er det kun enkelte variabler fra kodeboka som er inkludert.

Videre vil kapittel 6 sammenligne tidligere forskning med denne studiens funn og hvilke reaksjoner og vedtak statsbudsjettet ga. Kapitlet vil forsøke å føre teori og tolkninger som er foretatt i oppgaven sammen.

Opgaven vil til slutt avsluttes med en konklusjon i kapittel 7. Kapitlet vil samle trådene og vise til hvilke ulike forklaringer vi sitter igjen med.

2.0 Oppgavens bakteppe

På bakgrunn av studiens formål: å undersøke sammenfallet mellom debattens innhold og forslagene til statsbudsjettet for 2015 og om dette har påvirket velgernes tillit, vil jeg her presentere noen av de ulike lovforslagene som ble foreslått av Høyre- og FrP-regjeringen.

Etter at forslaget for statsbudsjettet for 2015 av Høyre og Fremskrittspartiet ble lagt frem, kom det mange reaksjoner fra Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartienes egne velgere. Budsjettet ble kritisert for å mangle en sosial profil og komme de rike til gode (Kagge m.fl. 2014). Politisk redaktør Trine Eilertsen i Aftenposten skrev en kronikk på samme tid som budsjettforhandlingene foregikk. Hun mente at de burde ha forventet bråket som kom da de lanserte skattekutt samtidig som de ville kutte i barnetillegget - å kutte til de fattige og gi til de rike hører dårlig sammen (Eilertsen 2014). Videre påpekte hun også at velgerne hadde fått mye av hva de stemte på: nytt fokus på skolen, nye løsninger i samferdsel og nye løsninger i helsevesenet. Eilertsen (2014) påpekte også: velgerne har fått mye, men de har fått mer enn hva de har bedt om.

2.1 Bilavgifter

Samferdsel var et av konfliktområdene mellom regjeringspartiene og samarbeidspartiene i statsbudsjettet (Sandvik & Bulai 2014). Fremskrittspartiet er partiet i valgkampen som fremhevet enkelte tiltak de ønsket å gjennomføre i en eventuell regjering, der de gikk til valg på å fjerne bompenger (Partiprogram Fremskrittspartiet 2013). Men det nye regjerings-samarbeidet gjorde det vanskelig for FrP å vinne frem forslaget, og partiet tapte denne saken til samarbeid. En annen konflikt som var gjeldende under forhandlingene var justeringer av diesel- og bensinsavgiften (Sandvik & Bulai 2014), der regjeringen ønsket en reduksjon på totale avgifter på bil og bensin med 5,9 prosent (Proposisjon til Stortinget 2014). Selv om Fremskrittspartiet sørget for en rekke kutt i bilavgifter¹, vil noen hevde at dette er det eneste FrP har fått gjennomslag for i regjering med Høyre (Ruud m.fl. 2014). Forslaget om å fjerne bompenger og redusere bensinprisene samt ønsket om å kutte betydeligere i bilavgiftene ble ikke reelt for partiet som alltid har ønsket å endre samferdselssektoren.

Et av konfliktområdene mellom regjeringen og samarbeidspartiene var også hvordan miljøavgiftene skulle forenes med bilavgiftene. Resultatet ble et kompromiss med

¹ Dette innebar: engangsgiften for snøscootere og motorsykler ble redusert med 30 prosent, fjerning av årsavgiften på campingvogner, vekstårsavgiften ble halvert og en reduksjon av omregistreringsavgiften med 35 prosent (Statsbudsjettet 2015a).

samarbeidspartiene Venstre og Kristelig Folkeparti der regjeringen ikke økte bensinprisene, men innførte grønne skatteøkninger- og lettelser til 2,7 milliarder kroner. Her ble det innført økt el-avgift på ett øre, CO₂-avgiften på luftfart ble økt som igjen medførte dyrere flyreiser og miljøavgift på plast-og papirpose på 1,50 kr per pose² (Sandvik & Bulai 2014). Slike kompromissløsninger bidro til den allerede skapte uroen i velgermassen til regjeringen.

2.2 Arbeidslinja og uføretrygdene

Regjeringen foreslo i «Proposisjon til Stortinget» (2014) en ny lov der uføretrygd skal skattelegges som lønn. Videre foreslo de at det behovsprøvde barnetillegget skulle trappes ned, med begrunnelsen at daværende ordning var dårlig for lavinntektsgrupper med barn. Å øke barnetillegget ble vedtatt i Stortinget, og begrunnelsen i vedtaket sier: «Et betydelig høyere barnetillegg i uføretrygden enn for arbeidsavklaringspenger vil dessuten kunne føre til at enkelte ønsker å komme raskt over på uføretrygd» (Statsbudsjett 2015a).

Regjeringens forslag skapte sterk misnøye blant flere av velgerne til regjeringen, spesielt planen om å kutte i barnetillegget. At uføretrygdene ville bli rammet av statsbudsjettet i såpass stor grad hadde ikke velgerne ventet seg, noe som medførte at flere velgere uttrykte misnøye over tiltak som ble iverksatt (Kagge m.fl. 2014).

Det var ikke kun statsbudsjettet som skapte oppgitte velgere³. Endringer i arbeidsmiljøloven ble heller ikke godt mottatt. Regjeringens forslag var å innføre flere midlertidige ansettelser i inntil tolv måneder (Regjeringen 2014). Dette skapte debatt og misnøye blant fagbevegelsene, og 1,5 millioner arbeidstakere gikk i protestbevegelser mot det nye lovforslaget (Trettebergstuen 2015). Regjeringen møtte dermed kraftig motstand fra arbeidstakere og velgere fra alle partier til det nye lovforslaget.

² Forslaget ble opphevet i revidert statsbudsjett for 2015 (Statsbudsjettet 2015b).

³ En annen sak som skapte misnøye var Helseminister Bent Høies (H) forslag om «reservasjonsretten» for leger, blant annet i abortspørsmål (Gundersen 2013). Dette var det mange som var uenige i og 8.mars-toget 2014 handlet i stor grad om reservasjonsretten (Blindheim 2014).

3.0 Teori

I dette kapitlet vil jeg belyse teori og forskning som viser til forholdet mellom velger og politiker, hvilke informasjonsbehov velgerne har før et valg og hvilken betydning mediene har i en valgkamp. Med bakgrunn i forskningsspørsmålene: (1) *Hvorfor mistet flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere tillit til regjeringen da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem?* og (2) *Framstår politikerne som mer moderate under valgkampen enn de er i praktisk politikk?* vil teori fungere som et rammeverk til tolkninger som foretas underveis i oppgaven.

3.1 Politisk representasjon

Politisk representasjon viser til forholdet mellom de folkevalgte og velgerne (Miller & Stokes 1963⁴). «Politisk representasjon utgjør selve kjernen i den demokratiske styreformens» (Narud og Valen 2007:14; Gulbrandsen m.fl. 2002; Esaiasson & Holmberg 1996). Higley og Burton (1989) hevder det samme, der det er *eliten* som danner grunnlag for demokrati. I hvilken grad det er samsvar mellom representantene og velgernes ønsker og krav er en vesentlig del av politisk representasjon (Østerud m.fl 2003). I moderne demokratier er det viktig at velgernes stemmer skal ha betydning og at de folkevalgte lytter til dem. Er det motstand fra velgerne når det gjelder politiske avgjørelser av de folkevalgte, er det en norm at velgernes stemme skal bli hørt (Narud & Valen 2007). Hvis politikerne overser velgernes interesser og ønsker, kan de politiske representantene bli møtt med sanksjoner. Politikerne ansvarliggjøres for de beslutninger som tas, da de handler på vegne av sine velgere. En annen side av saken er at velgerne gir politikerne et (fremmadskuende) mandat i valget. Velgerne gir sin støtte til en politikk når de stemmer. For å unngå stor motstand og misfornøyde velgere «må det være en viss sammenheng mellom signaler som er gitt på forhånd, og de vedtak som fattes i de representative organer» (Narud & Valen 2007:14; Østerud m.fl. 2003).

Med endringen av flertallsvalg fra 1905 til forholdstallsvalg, fra 1921, ble det også en endring fra flertallsdemokratiet til konsensusdemokratiet. Tanken er at det skal være bred representasjon, der det skal være mandater fra hele landet, der kjernen er geografisk bredde (Narud & Valen 2007). Vi skiller mellom to normative teorier, mandat- og ansvarsmodellen (Converse & Pierce 1986; Narud & Valen 2007)⁵. I den første modellen, mandatteorien, er prospektiv stemmegivning gjeldende. Basert på politikernes programmer stemmer velgerne på

⁴ Miller & Stokes (1963) var interessert i hvordan de to amerikanske partiene (Demokratiske parti og Republikanske parti) representerte sine velgere.

⁵ Modellene er beskrevet av flere: Matthews & Valen 1999; Esaiasson & Håkansson 2002; Petterson m.fl.2002; Thomassen 1994

partiet/politikeren som er nærmest deres politiske ståsted og som de tror vil innfri deres politiske ønsker. Modellen poengterer at representasjon er sterkest til stede når politikernes synspunkter er i samsvar med velgernes. Mandatet innebærer derfor at politikere er folkets stedfortreder, og at de hele tiden agerer ut fra folkeviljen. Dette er de *fremoverskuende velgerne*, som sammenligner partiene og vurderer hvem de skal gi sin støtte til. Den andre modellen, sanksjonsteorien/ansvarsmodellen, viser til en *tilbakeskuende velger*, der representasjon sikres ved at velgerne reagerer på politikernes beslutninger. Politikere i regjeringen tar beslutninger velgerne vurderer om de er enige eller uenige i, og stemmer for eller mot den sittende regjeringen (retrospektiv stemmegivning⁶). Politikere handler selvstendig i tråd med sine holdninger og sitt beste skjønn, og velgerne vurderer om de politiske målene er nådd (Converse & Pierce 1986; Narud & Valen 2007).

3.1.1 Det politiske rommet

Motsetningene mellom partiene kan beskrives som avstand langs ulike politiske dimensjoner som til sammen utgjør *det politiske rom* (Narud & Valen 2007). Hvilke saker av konfliktdimensjonene som er på dagsorden har betydning for hva som debatteres i en valgkamp. Etter andre verdenskrig har særskilt en dimensjon vært gjeldende i Norge: venstre-høyre-dimensjonen. I dag er det flere dimensjoner langs aksene som settes på dagsorden i en valgkamp. Dette er blant annet motsetninger innenfor temaene sentrum-periferi, moralsk-religiøs, vekst-vern, og i de senere årene har innvandring-solidaritet blitt en konfliktfylt dimensjonen innenfor norsk politikk (Narud & Valen 2007; Østerud m.fl. 2003). Partiene har sakseierskap til stridsspørsmål (se Petrocik 1996) som kan plasseres i de ulike dimensjonene, og partienes sakseierskap er et viktig utgangspunkt for partienes kommunikasjon med velgerne. Partiene ønsker å finne sine «eide» saker på opinionens dagsorden både for å oppildne gamle velgere og for å vinne nye (Narud & Valen 2007). Målet er å påvirke og vinne flest velgere, ikke nødvendigvis å gi viktig informasjon (Jenssen og Aalberg 2007). Partiene fokuserer derfor på sine beste saker i valgkampene, de sakene de tror de kan vinne flest stemmer på, og lar være å ta opp de «dårlige» sakene.

⁶ Se Fiorina 1981 og Key m.fl. (1966).

3.2 Argumentasjonsform: valens eller posisjon

For å analysere debattenes innhold og se om det har sammenheng med hva som ble foreslått i statsbudsjettet for 2015, er det nødvendig å ha noen kriterier for innleggenes som analyseres. Hvilken argumentasjonsform politikerne anvender kan ha betydning for hvor informative innleggene er. Her vil jeg beskrive argumentasjonsformene valens og posisjon.

Budge og Farlie (1983) hevder at politiske partier før valgkamper velger ut saker de ser på som «gode saker» – saker som skaffer dem velgere – og forsøker å øke folks oppmerksomhet om disse sakene («issue saliance») gjennom valgkampen. Partiene er opptatt av bare å presentere argumenter som taler for partiets standpunkt og vil derfor underkommunisere problematiske følger av deres standpunkt, de presenterer bare «medaljens forside»⁷. Saken framstår da gjerne som det Stokes (1992) kalte en «valenssak»: et mål det er bred enighet om. Budge og Farlie (1983) var kritiske til partienes valgkamppraksis fordi velgerne ikke uten videre forstår den logiske følgen av å realisere det aktuelle målet, de forstår ikke at «medaljen» nødvendigvis også har en bakside. Selv om «valenssaker» er mål partiene deler og mål de aller fleste velgere slutter opp om, betyr det ikke at valenssaker er konfliktfrie. Det kan f.eks. oppstå strid mellom partiene om hvilke mål som skal prioriteres først (Narud & Valen 2007) og om virkemidlene for å nå målene. I «posisjonssaker», der partiene og velgerne er for eller mot en sak, splitter målet opinionen. I praksis kan det derfor være vanskelig å skille mellom posisjonssaker og valenssaker, det kommer an på hvordan en sak *framstilles*.

Problematikken ved å skille mellom posisjonssaker og valenssaker kan ses i sammenheng med Jenssen og Aalbergs (2004) argumentasjon hvor de hevder at: partiene retorisk omgjør posisjonssakene til valenssaker, slik at partiene kan argumentere for sine gode løsninger uten at de blir konfrontert av motdebattanter med det de ikke sier noe om. Om dette er tilfellet, mener jeg det kan ha betydning hvilket programformat det er og hvor mange politikere som er til stede i en debatt. Om politikeren får snakke alene eller debatterer med flere politikere har betydning for graden av konfrontasjon. Dermed kan valenssaker enten være «ekte» valenssaker (f.eks. god økonomi, trygghet i gatene) eller å fremstille posisjonssaker som valenssaker ved å omtale saker man har eierskap til ved bruk av valensargumenter. Disse begrepene kommer vi tilbake til i metodekapittelet, da de fungerer som teoretiske variabler i kodeskjemaet.

⁷ Jenssen og Jamtøy (2005) kaller det motsatte «medaljens bakside».

3.2.1 Det politiske dilemma

Partienes fremste mål i et valg er å vinne stemmer og makt slik at de kan få gjennomslag for egen politikk. Skillelinjer⁸ i politikken markerer ideologiske ulikheter mellom partiene, samt at flere av sakene er valenssaker (Stokes 1966; 1992). I fragmenterte partisystemer med koalisjonsregjering, som Norge, står partiene ovenfor et dilemma. De må fremme sine standpunkter, posisjonssakene, også når det skaper konflikt med andre partier samtidig som de må fremme samarbeid og velvilje med partiene. Å fokusere på valenssaker (som også kan være eide saker) reduserer konflikter med andre partier. Partiene er altså både konkurrenter og samarbeidspartnere. For at de skal få gjennomslag for sin politikk må de danne en regjering, som igjen forutsetter evnen til å samarbeide med andre partier. For å fremstå som samarbeidsvillige kan partiene fokusere på valenssaker, og informativiteten i valgkampen kan svekkes. Politikernes utfordring er å få gjennomslag for egen politikk i en regjering i samarbeid med andre partier (Valen & Narud 2004). Partiene må da drive «hestehandel» om saker og inngå kompromisser som endrer politikken velgerne stemte på. Partienes ansvar overfor velgernes prioriteringer før valget er ikke lenger til stede (Østerud m.fl. 2003).

3.3 Retorikk

På samme tid som hvilken argumentasjonsform politikerne benytter i debatter kan påvirke velgernes tillit i praktisk politikk etter valget, har også på hvilken måte innlegg presenteres påvirkning på velgernes oppfatning av politikerne og informasjonsverdien i innleggene. I studien er retorisk stil ett av kvalitetskriteriene som vektlegges i datainnsamlingen. De ulike stilartene er selvhevdelse, angrep, forsvar og anklage, og her vil jeg gi en teoretisk beskrivelse av hver av dem. De retoriske stilartenes informasjonsverdi er også av betydning og vil beskrives i metodekapittelet.

Selvhevdelse

Bauhr og Esaiasson (2001) hevder at den retoriske «Stol-på-meg, selv om du ikke forstår og ikke vet noe» argumentasjonen er etos-retorikk: positive henvisninger til egen persons status, karaktertrekk og ferdigheter. De utvider Aristoteles typologi og etos til å inneholde fem former for selvhevdelse/selv-henvisning: talerens ansvar, kompetanse, erfaring, moral og samhörighet med publikum. Politikerne i valgkampen 2013 bruker alle formene, og erfaring og kompetanse inneholder ofte henvisninger til hva man har fått til og hva man ønsker å få til

⁸ Se Rokkan & Valen (1964) og Lipset & Rokkan (1967)

i fremtiden: «Hensikten er å få folk til å tro at politikeren, enten individuelt eller som representant for partiet, har fått eller kan få gode ting til å skje» (Mayhew 1974 gjengitt og oversatt i Krogstad 2004). I motsetning til Krogstad (2004) inkluderer jeg ikke kun henvisninger til egen karakter og kvalifikasjoner, men også henvisninger til eget parti og partier man samarbeider med, da politikerne i debattene i stor grad henviser til regjeringsalternativene.

Angrep

I følge Krogstad (2004) kan man skille mellom angrep rettet mot person, saksstandpunkt og parti (jeg inkluderer i tillegg posisjon/opposisjonsangrep). I denne analysen vil angrep innbefatte alle elementene. Det er personrettede angrep når en politiker går direkte til angrep på en annen politiker som person og kritiserer eller latterliggjør politikeren fremtiden eller utspill. Det er saksangrep når kritikken omhandler innholdet i politikken og utførelser, og det er posisjon/opposisjonsangrep ved å kritisere samhandlingen og samarbeid mellom partiene. Angrep ses på som en del av den negative valgkampen. Blant annet finnes det forskning som hevder at den negative valgkampen har en demotiverende og avskrekkende effekt på velgerne. Effekten kan være at velgerne lar være å stemme ved et valg, på grunn av negativitet mellom politikerne i en valgkamp (Ansolabehere & Iyengar 1995; Ansolabehere m.fl. 1994; Krupnikov 2014). Samtidig er det forskning som viser at angrep er det velgerne husker og kan gi økt politisk kunnskap (Lau m.fl. 2007).

Forsvar og anklage (angrep)

Aristoteles viser blant annet til to argumentasjonsformer for taler; anklage eller forsvar. Han bruker begrepene til å forklare rettstaler, der man enten anklager eller forsvare en tiltalt (Eide 2006). Talen har til formål å overbevise om at den tiltalte enten er skyldig eller uskyldig ved å bevise/motbevise og argumentere. Valgdebattene er ikke en rettssal der politikerne står på tiltalebenken (i bokstavelig forstand), men politikerne blir møtt med anklage og angrep av programleder og motdebattanter. Anklage har derfor samme hensikt som angrep: å kritisere motdebattanten. Når politikeren blir møtt med angrep, må han forsvare seg og sine politiske handlinger. Politikerne er hverandres vakhunder og kan fremheve seg selv, partiet og politikken ved å svekke andre.

3.4 Velgernes informasjonsbehov

For at velgerne skal stemme i et valg er det nødvendig med oversikt over partienes ideologiske tilhørighet, men hvilken informasjon fra politikerne trenger velgerne for å ta et valg? Esaiasson og Håkansson (2002) belyser dette ved bruk av det representative demokratiets kjerne (Narud & Valen 2007; Guldbrandsen 2002; Esaiasson & Holmberg 1996), der en del av denne kjernen er partiene. Nøkkelfunksjonen hos partiene er å vise velgerne hvilke valgmuligheter som finnes og hva velgerne kan stemme på. Når velgerne stemmer på et parti innebærer det to ting: Partiene danner et partiprogram foran et valg og prøver å vinne velgerne på ønskede politiske mål. Velgerne velger mellom ulike partiprogrammer og velgerne skal utøve ansvar for representantenes handlinger (mandat- og ansvarsmodellen). Vinnerne av valget danner regjering, og ved neste valg vil velgerne evaluere hvordan regjeringen har fungert i mandatperioden og tar stillingen til de nye partiprogrammene som dannes (Esaiasson & Håkansson 2002).

Mandat- og ansvarsmodellen (Converse & Pierce 1986; Pettersson m.fl 2002; Narud & Valen 2007), innebærer tre komponenter: partienes standpunkter i saker, ideologisk tilhørighet som rettfærdiggjør standpunktene og handlinger som gjennomføres i regjeringsperioden (Esaiasson & Håkansson 2002). Velgerne har et behov for å vite hva partiene sier de vil gjøre hvis de kommer i regjering, hvilken ideologisk føring partiene har og hva partiene har gjort i tidligere mandatperioder. Når det gjelder standpunkter, kan det være nødvendig for velgerne å vite noe om hvilke *konsekvenser* partienes forslag vil få. Informasjon må gjøre velgerne i stand til å overveie og å evaluere de ulike partienes politikk. Det innebærer igjen at velgerne bør kjenne til hvilken bakgrunn og grunnlag partiene baserer sin politikk på. Hvorfor har de kommet frem til denne politikken? Samtidig er det nødvendig med avklaringer på hvordan partiet vil håndtere målkonflikter. Hvordan vil regjeringen håndtere saker som kommer uventet, for eksempel en finanskriser? Utover slike avklaringer hører det også med ulike komplikasjoner som kan oppstå. Hvor gjennomførbar er politikken? Politikken som skal iverksettes forutsettes å være overkommelig. Partiene, som gjerne danner en regjering, må internt være enige om en handlingsplan. For velgernes del er det en fordel å vite graden av enighet mellom partiene, og hvilke partier som kan samarbeide og danne regjering (Esaiasson & Håkansson 2002).

3.5 Et spill for galleriet?

Politikernes retoriske stil påvirker deres informasjonsformidling i en valgkamp, og Stimson (1991) hevder at politikerne fremstiller seg selv som mer moderate i en valgkampdebatt enn hva de egentlig er. I debatter kan de fremstå som enige med andre politikere og åpne for deres forslag. Når regjeringen er dannet og iverksetter sin politikk, kan den komme overraskende på velgerne, da de oppfatter regjeringens politikk som overdreven i forhold til hva de ble presentert i valgkampen. Konsekvensen kan være at velgerne mister tillit til «sitt parti». Iverksettelsene av politiske tiltak får velgerne til å reagere når de er uenige med dem, noe som kan ha negative følger for oppslutningen om den sittende regjering.

Fremstår politikerne mer allsidige og åpne i valgdebatter, og ikke harde og bestemte på politiske mål, vil velgerne oppfatte dem som kompetente og samarbeidsvillige. Partiene blir da oppfattet som lyttende til det velgerne ønsker. Velgerne ønsker en regjering som «gjør mer eller gjør mindre med en sak, men bare akkurat nok» (Stimson 1991:125). Velgerne ønsker ikke store eller omveltende forandringer, de trenger bare å merke en forandring. «We asked for more and you did it; things are now just about right and so we discontinue asking for more» (Stimson 1991:125).

Velgermassen bør stå samlet og observere hva de får, slik at de deretter reagerer når de får for mye av hva de har etterspurt (Stimson 1991), jamfør ansvarsmodellen. Partier og dets leder tilpasser det de sier ut i fra velgernes «mood» - hvordan velgerne oppfatter politikerne og hvilke følelsesmessige signaler de sender til politikerne (Stimson 1991). Partiet og kandidaten som tilpasser seg dette best er de som i størst grad vil få støtte. På hvilken måte partiet/lederen tilpasser seg velgernes «holdning» kan påvirke sluttresultatet i neste valg.

Et annet poeng Stimson (1991) fremhever er hvordan opposisjonen reagerer på forslag som blir oppfattet negativt av velgerne. Opposisjonen kan fremheve forslagene som negative, noe som kan påvirke velgerne. Velgerne vil reagere når de mener at politikken regjeringen fører har fjernet seg fra deres eget ståsted, men treghet i det offentlige styringssystemet gjør at regjeringen ikke har mulighet til å reversere politikken de allerede er i gang med å implementere. Politikken iverksettes og de negative reaksjonene forsterkes (Stimson 1991).

3.6 Medialisering

Hvilken rolle har mediene i en valgkamp, og kan de påvirke informasjonsverdien til saker i en valgkamp? For å belyse det komplekse bildet av hva som påvirker velgerne vil jeg her presentere medieteorier.

Det er flere aktører involvert når dagsorden i en valgkamp bestemmes. Det første er politikerne, som har noen saker de ønsker å prioritere. Videre er det mediene som sier hvilke saker de kommer til å prioritere i valgkampen, og til slutt er det publikum som forteller hvilke saker de er mest opptatte av og ønsker at skal debatteres (Valen & Narud 2004). I en valgkamp er det ikke kun hva politikerne sier som har påvirkning på velgernes valg, men også hvordan politikerne fremstilles. Det som blant annet knytter demokratiteori og medieteorier sammen er fokuset på journalistenes oppgave. Det er journalistene som rapporterer om standpunktene, de ideologiske grunnene og partienes tidligere handlinger (Esaiasson & Håkansson 2002; Nord & Strömbäck 2012; Strömbäck & Kaid 2008; Eide 2001). Hvordan mediene presenterer politikerne har betydning for velgernes oppfatning av dem⁹ (Thorbjørnsrud 2003; Strömbäck & Kaid 2008).

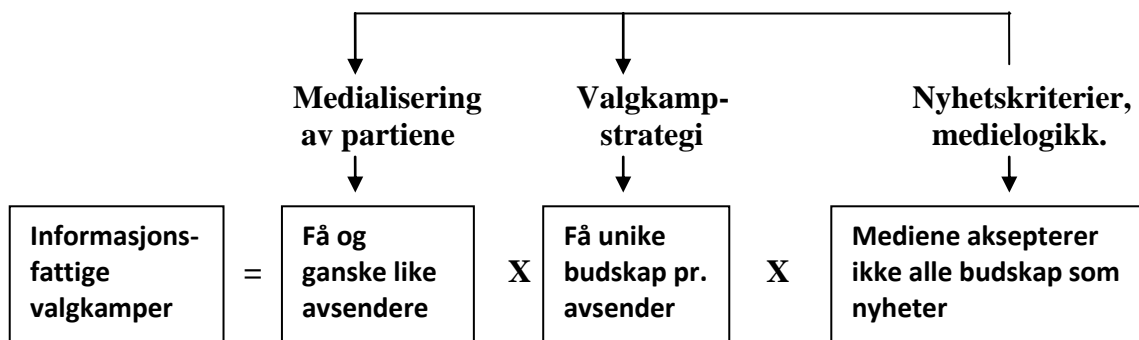
Som et resultat av den gjensidige avhengigheten og motsetningsforholdet som har oppstått mellom politikere/partier og mediene, hevder Jenssen og Jamtøy (2005) at valgkamper er informasjonsfattige. Politikerne har tilpasset sin kommunikasjon til de vilkårene de moderne massemediene tilbyr dem. Den politiske retorikken er «Medialisert» (Asp 1986): politikerne blir påvirket av mediene og må tilpasse seg deretter. Mediene fokuserer i større grad på «spillet» mellom politikerne og maktkampen i debatter enn på saker (Eide 1991; Waldahl & Narud 2004; Narud & Waldahl 2004; Aalberg & Brekken 2007). Deres mål er å imøtekomme underholdningskravet fra publikum. I større og større grad får velgerne valget mellom underholdning og «spennende tv» og politiske debatter (Aalberg, Van Aelst & Curran 2010; Lelkes & Iyengar 2013). Vi vet at velgerne trenger kunnskap og informasjon for å vite hvilket parti de skal stemme på, hvem som skal danne regjering og hvilken politikk som skal føres (Esaiasson & Håkansson 2002). En av utfordringene for velgerne her er at partiene har blitt mer like (Martinussen 2003). Det gjør det vanskeligere for velgerne å skille mellom dem, og effekten kan være at de mister motivasjon til å følge valgkampen. Partiene velger også hvilken informasjon de skal gi velgerne. De fremhever saker som vil gi dem støtte og som de

⁹ Hernes (1978) viste til ulike *medievidningsteknikker* som journalister bruker: spissing, forenkling, polarisering, intensivering og konkretisering. Dette for at saken skal bli lagt merke til av redaksjonssjefene slik at saken blir prioritert. Politikerne danner motstrategier, og journalistene nye teknikker: *medialiseringsspiral*.

ønsker at skal representere deres parti, og unngår å snakke om politikk de ikke har eierskap til eller hva som må vike for deres egen politikk. De vil skjule «medaljens bakside» (Jenssen & Jamtøy 2005).

For at en sak skal få oppmerksomhet, krever det at saken kan «selge» og ikke bare informere. Det som underholder leserne/seerne er å foretrekke. Dette har påvirkning på informasjonsdelen av nyhetene og politikken; medialisering og medievridding blir til stede. Problemet mellom politikerne og mediene er at politikerne ønsker å holde på sin agenda for valgkampen og snakke om få saker. For eksempel saker som gjentas og er partiets profil gjennom valgkampen. Mediene, på motsatt side, vil ha flere saker i raskere omløp slik at de ikke mister publikum (Jenssen & Jamtøy 2005). Politikerne snakker til sine velgere, mens mediene forsøker å nå ut til flere velgergrupper. Problematikken belyses i figur 1:

Figur 1: Jenssen og Jamtøys (2005) hypoteser formulert i deres analysemodell



Modellen sier at medievalgkampen blir informasjonsfattig som et resultat av ensartede politiske aktører, tematisk snevre valgkampstrategier og en smal medieramme.

«Medialiseringen av partienes organisasjon og arbeidsform bidrar til å gjøre partiene mer ensartede og snevrer inn partienes kontaktflate mot mediene og dermed velgerne. En liten gruppe politikere, spesielt trent for oppgaven, blir partiene i velgernes øyne. Partienes valgkampstrategier er svært like. Partiene prioriterer et lite antall saker som repeteres ved enhver anledning framfor å presentere et bredt repertoar av saker» (Jenssen & Jamtøy 2005:289).

I følge modellen oppstår det et paradoks, der politikerne og mediene har ulikt syn på hva som regnes som godt stoff. Poenget til Jenssen og Jamtøy (2005) er at verken partiene eller mediene er spesielt opptatt av å informere. Konflikten mellom dem bidrar til ytterligere informasjonsfattigdom. Resultatet kan bli det Jenssen og Aalberg (2007) kaller «den politiske allmenningens tragedie»: politisk offentlighet som ikke tilfredsstillende opinionen. I følge Aardal m.fl. (2004) kan dette ha sammenheng med at enkelte saker usynliggjøres fra mediene, i den betydning at de ikke inkluderes i mediebildet. En slik utvelgelse kan ha konsekvenser for hva som skjer ved valgurnene og på valgdagen (Aardal m.fl. 2004).

3.6 Tidligere empirisk forskning

I tillegg til oppgavens bakteppe som er regjeringens foreslåtte statsbudsjett, er det nødvendig med et «forskningsbakteppe», for å gi mulige forklaringer til hvorfor velgernes tillit ble svekket i etterkant av statsbudsjettet. Den tidligere empiriske forskningens relevante funn vil her bli redegjort for. Jeg vil først legge fram forskning som har sett på mediernes fokus i en valgkamp og hvilken informasjon velgerne får. Videre vil jeg presentere forskning som har sett på forholdet mellom politikere og velger.

3.6.1 Spill eller sak? Mediernes dagsorden

Et etablert funn fra tidligere mediestudier er mediernes makt som dagsorden. Forenklet oppsummert: mediene sier ikke hva man skal mene, men hva man skal mene noe om (Aardal, m.fl. 2004). Ved bruk av eksperimenter fant Aardal m.fl. (2004) at mediene har like stor betydning for hva velgerne faktisk skal mene om partier og partiledere i en valgkamp. Velgerne blir også påvirket av hvordan fremstillingen og tolkningsrammene av en sak er i mediene, det som kalles «framing» i forskningslitteraturen (Tversky & Kahneman 1981) og fokuseringen i en sak, det som kalles «priming» i forskningslitteraturen (Iynger & Kinder 1987; Hart & Middleton 2012). Eksperimentene hos Aardal m.fl. (2004) viser at mediene har stor betydning for hva velgerne oppfatter som de viktigste sakene og hvilke løsninger partiene presenterer som de beste.

I analyser av valget 2001 fant Waldahl og Narud (2004) at spillet og kampen om makten var tema i nesten 60 prosent av valgkampoppslagene og at det utgjorde 40 prosent av sakene. Videre fant de at mediene hadde dette fokuset i størst grad den siste uken av valgkampen og minst fokus i de to mellomukene i valgkampen. Fokuset på spill og maktkamp kan også regnes som vesentlig informasjon for velgerne, slik at de har mer innblikk i hvilke partier som danner regjering og vil samarbeide fremover på Stortinget. Dette kan også vekke interessen for velgere som ikke interesserer seg for politikk i stor grad, ved at det fokuserer på konkurranseperspektivet. Likevel ble omfanget av dette aspektet såpass stort i valget 2001 at spillet mellom politikerne trakk oppmerksomheten vekk fra de politiske sakene. Hva de politiske alternativene innebar i 2001-valget var dermed uklart (Waldahl & Narud 2004). Mediernes fokus på retorisk spill fant også Norris m.fl. (1999) gjennom analyser av den britiske valgkampen i 1997. Konsekvensene av at spillet overskygger sakene er at politikerne og partiene vil ha færre muligheter til å få sine saker på dagsorden og velgerne vil ha mindre innsikt i partienes standpunkt i de ulike sakene.

Derimot er det forskning som viser en annen side av media. For valget 1998 og 2002 brukte Strömbäck (2004) innholdsanalyse av svenske mediers valgkampdekning, der han fant at det var mer fokus på sak enn spill i mediene. I 2014 ble det gjennomført en analyse av hva mediene fokuserte på før valget 2013. Ved bruk av kvantitativ innholdsanalyse av tre aviser¹⁰ før stortingsvalget 2013, fant (Lauvås 2014) at de politiske sakene fikk mer fokus i mediene enn hva tidligere forskning har vist. Årsakene som ble presentert var at det lenge før valget var tydelig at et regjeringsskifte var sannsynlig og at dette ga mediene mulighet til å speile hvordan en ny politikk ville bli. Dermed kunne mediene fokusere på politikk i større grad enn på person.

3.6.2 Politisk representasjon: samsvar mellom politiker og velgers forventning?

Esaiasson og Holmberg (1996) har studert utviklingen av politisk representasjon i Sverige. Ved bruk av data (intervju og mail-surveys) samlet inn fra 1968, 1985 og 1988 fant de at representasjonsmodellen er mer «elitistisk» enn populistisk i Sverige. Partiene vil lede velgerne, de vil ikke ledes. De skiller mellom to modeller i synet på politisk representasjon: «run-from-below-model» (mandatteorien) og «run-from-above-model» (sanksjonsteorien/ansvarsmodellen). I følge Esaiasson og Holmberg (1996) beskrives Sveriges representasjonssystem best med sistnevnte modell. Dette baserer de på flere funn, blant annet at politikerne ønsker å leve i harmoni med velgerne, men å gjennomføre det velgerne ønsker er det begrenset vilje til, samt at det kun er et begrenset antall av representantene som ønsker å ta på seg rollen som velgernes delegater. Videre finner de at majoriteten av representantene mente at kortvarige faktorer som partilederens fremtoning og mediens dekning var hovedforklaringen på hvorfor velgerne valgte det partiet de gjorde. Derfor var representantene i noen grad skeptiske til at velgerne skulle påvirke deres avgjørelser. Representantene og parlamentet mente at deres viktigste oppgave var å sørge for nasjonens utvikling, og det minst viktige var å ta vare på folkes mening (Esaiasson & Holmberg 1996).

Sveriges system er likt flere andre parlamentariske land og funnene kan dermed generaliseres, blant annet til Norge.

¹⁰ Avisene var Aftenposten, VG og Adresseavisen med studiet av de to siste ukene før Stortingsvalget og to konstruerte uker før valgkampen.

3.6.3 Moderate velgere – ekstreme politikere?

Som nevnt i innledningen gjorde Narud og Valen (2007) en representasjonsundersøkelse basert på data fra 2005. Her skal jeg gå nøyere gjennom hva denne undersøkelsen gikk ut på. Velgere og partirepresentanter tok standpunkt til ulike holdningsdimensjoner, der de plasserte seg langs en skala som viste til posisjonssaker (0-10). Sakene var miljøvern, innvandring, kristendomsundervisning, sentrum-periferi og økonomisk regulering. De representerte var partier som var på Stortinget i perioden 2001-2005. I hver sak plasserte velgerne seg nærmere midten av skalaen (4,5 og 6), mens partiene plasserte seg lengre mot en av sidene. Vi ser på eksempler:

Når det gjelder miljøvern (der 0 er prioritering av vekst og 10 er prioritering av vern) plasserer Fremskrittspartiets representanter seg lengre mot «å prioritere vekst» (mellom punktene 2 og 3) enn velgerne (mellom punkt 5 og 6). FrPs politikere er dermed mer ekstreme i sine politiske holdninger for å fremme vekst enn å prioritere miljøvern fremfor egne velgere. Velgerne har en mer liberal holdning til saken, og er ikke samstemte med politikerne. Når det gjelder økonomisk regulering, med samme skalafordeling er tendensene de samme. Velgerne plasserte seg mer mot midten av skalaen, mens partiene plasserte seg lengre mot enden av skalaen. For partiet Høyre var ønsket om mer marked sterkt, mens velgerne ønsket det i mindre grad. Representasjonsundersøkelsens funn viser at velgerne har en mer moderat holdning til alle de overnevnte saker og de politiske lederne er mer ekstreme i sine standpunkt, særlig når det dreier seg om partiets «hjertesaker» (Narud & Valen 2007¹¹) noe som kan forklare hvorfor velgere har en tendens til å utvikle misnøye med regjeringen. Når en regjering setter sin politikk ut i livet, synliggjøres det at politikerne står for en mer ytterliggående politikk enn sine velgere.

¹¹ Østerud m.fl. 2003 hevder det samme.

4.0 Metodisk tilnærming

I dette kapittelet vil jeg belyse valget av metoder på bakgrunn av forskningsspørsmålene: (1) *Hvorfor mistet flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere tillit til regjeringen da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem?* og (2) *Framstår politikerne som mer moderate under valgkampen enn de er i praktisk politikk?* Videre vil jeg vise hvordan utvalget av debatter er avgrenset og hvilke variabler som er generert og kodingen av dem. Jeg drøfter hvordan jeg bruker kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode. Kapitlet gir beskrivelser av enkelte variabler og vurdering av studiens reliabilitet og validitet. Ytterligere informasjon finnes i appendiks.

4.1 Utvalgte debatter

Det er kodet til sammen 16 debatter fra valgkampen 2013, både NRK og TV2s sendinger. Formatene på debattene som det ses på er ulike: Folkemøter, Partilederdebatter, Dueller og Valgstudio. Bakgrunnen for dette utvalget av debatter er at en eller flere partiledere deltar. Partiledernes autoritet forplikter partiet. Hva de sier er derfor av interesse for forskningsspørsmålene. Hvordan innlegg presenteres har sammenheng med programformatet:

«De varierende programformatene gjennom fjernsynsvalgkampens lange historie har naturlig nok hatt stor innflytelse på de rollene som både politikere og journalister har vært nødt til å fylle. En viktig samlebetingelse er tidsrammene for spørsmål, svar og innlegg. En politiker som tillates å svare 1-2 minutter på et saksorientert spørsmål har helt andre vilkår enn en politiker som for å unngå å bli avbrutt helst bør ha svart tydelig på problemstillingen før 15 sekunder er gått» (Allern 2011:342).

Figur 2: Ulike programformater i studien

Programformater:
1. <i>Folkemøter:</i> Folkemøter er et format NRK benytter seg av to ganger, både i Tromsø og i Bergen, der begge er med i studien. Hvor mange partiledere som er til stede varierer, og det er tilfeller med andre politikere til stede: Jonas Gahr Støre (AP), Bent Høie (H) og Ketil Solvik Olsen (FrP). Her inkluderes spørsmål og kommentarer fra publikum, både velgere og forskere på temaet som debatteres. Hvert folkemøte har et hovedtema for debatten: temaet <i>helse</i> i Tromsø og det overordnede temaet <i>økonomi</i> i Bergen.
2. <i>Valgstudio:</i> Det er fem programmer av NRKs Valgstudio som inngår i denne studien. Jeg ser på enkelte sekvenser av et slikt program, da det er kun deler av programmet som innebærer debatt med partiledere. Hvor mange partiledere som er til stede varierer, og noen ganger er også andre sentrale politikere til stede: Kristin Halvorsen (SV), Jonas Gahr Støre (AP), Rasmus Hansson (MDG) og Jørgen Randers (Professor og klimaforsker)
3. <i>Partilederdebatt:</i> Partilederdebatter benytter begge kanalene seg av, og seks slike debatter er med i studien. I alle partilederdebattene var det alltid minst syv partiledere, og i NRKs siste partilederdebatt var også Miljøpartiet De grønne og Rødt representert.
4. <i>Duell:</i> Formatet «Duell» er både en del av partilederdebatt på NRK, der det er en kort duell mellom to politikere, og programmet «Duellen» på TV2 – da er kun Erna Solberg og Jens Stoltenberg til stede. Det er tre slike programmer av TV2 det ses på.

Det som ikke er inkludert i studien av ulike «valgkampprogrammer» er fire Valgstudio fra NRK, da ingen partiledere er til stede. TV2s Valgstudio er heller ikke med, da det i hovedsak er politiske kommentatorer som skildrer valgkampen. Heller ikke TV2s Partilederutspørring av en enkelt partileder er med, da jeg ønsker i hovedsak å se på *debattene* for valgkampen 2013. For ytterligere informasjon om debattene se appendiks B.

Det er flere måter en valgdebatt kan gjøres i TV-sammenheng, men målet for begge kanalene er å formidle politikk på en underholdende måte. Gjennom analyser av NRK- og TV2s ulike iscenesettelsesstrategier i valgkampdebatter fant Jamtøy og Hagen (2007) forskjeller mellom de to TV-kanalene. De fant at NRK benyttet seg av underholdningsinnslag i debattene slik at diskusjonen mellom politikeren tålte å få et mer seriøst preg. TV2s debatter bar preg av personfokus og en programleder som ønsket å fremstå som «en av folket». I TV2s valgkampdebatter er det en form for populisme, der konflikten går mellom oss (folket og TV2) og dem (politikere og systemet). I valgkampen 2013 benyttet NRK seg av underholdningsinnlag med musikk, innspill fra både publikum i salen og seere gjennom «Twitter». I siste partilederdebatt ble også kommentarer fra programlederne i radio-programmet «Verdens rikeste land» på P3 inkludert. TV2s programleder var alltid Oddvar Stenstrøm i valgdebattene, og han stilte kritiske spørsmål til politikere og spørsmål som var relatert til folkets ønsker. Denne populistiske fremtoningen kan også tolkes å være gjeldende for programlederne i NRK, da de både avbrøt og stilte spørsmål til politikere i stor grad.

Programlederens rolle i debattene har stor betydning for debattens utvikling og informasjonsverdien av enkelte innlegg, og dermed debattene som helhet. Felles for alle programlederne, både i NRK og i TV2, er at de jobber under et tidspress der politikere skal debattere flere saker. «Det er programledernes privilegium å kunne stille spørsmål og avkreve svar, men de har også et annet middel: muligheten til å avbryte svareren» (Allern 2011:343). I denne oppgaven ses det på hvilken rolle programlederen har hatt i debattene som koordinator og ordstyrer.

4.2 Kvantitativ og kvalitativ metodisk tilnærming

I denne undersøkelsen anvender jeg en triangulering av kvantitativ og kvalitativ metode for å svare på forskningsspørsmålene. Metodetriangulering er at man ser på bestemte fenomener med ulike metodologiske innfallsvinkler, noe som gjør at man får økt forståelse av fenomenet man studerer (Grønmo 2004). Jeg har tatt utgangspunkt i valgdebattene som kilde for å finne

ut av hva som ble sagt i debattene og om dette har sammenheng med regjeringens forslag til statsbudsjettet. Valgdebattene inkluderer konfrontasjon mellom politikerne, noe som er nødvendig for å analysere hva politikernes budskap egentlig er. Analysestrategien er en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse av opptak av TV-debatter. Analysen er først og fremst kvantitativ, men resultatene fra den kvantitative analysen vil bli tolket med utgangspunkt i spesielt interessante innlegg, formuleringer og situasjoner. Validiteten i den kvantitative analysen blir dermed styrket, men metodetrianguleringen introduserer også et sterkere element av tolkning. Gjennom å gjengi teksten som tolkes, får leseren en mulighet til selv å vurdere om tolkingene i analysen er rimelige eller outrerte.

4.2.1 Kvantitativ forskningsmetode

Analysen av debattene er gjennomført med bruk av kvantitativ metode. Med kvantitativ metodisk tilnærming registrer man sammenlignbare data fra et stort utvalg (Ringdal 2013). Den kvantitative analysen presenterer i statistisk form innholdet i den datamatriksen forskeren har generert gjennom å framstille innsamlet informasjon i form av tallkoder. Jeg har generert kvantitativ data gjennom løpende observasjon og koding. Formålet er å besvare forskningsspørsmålene, og med kvantitativ metode kan vi gi et mulig svar på *hvorfor* Høyre- og Fremskrittspartiets velgere mistet tillit til regjeringen. I en kvantitativ innholdsanalyse skal innholdet i utvalgte tekster kartlegges, i sammenheng med denne studien er det valgdebattens innhold. Det er måling av egenskaper som telles, og med bruk av innholdsanalyse kan det være utfordrende å klargjøre når et argument er til stede og fastslå når det foreligger et argument i debatten (Hellevik 2002). I en slik studie defineres ulike mål eller i kvantitativ språk, variabler, og et av målene som står sentralt i denne studien er hyppighetsmål. Det registreres hvor mange ganger et argument av en bestemt type er til stede i et innlegg. Et annet mål som er gjeldende for denne studien er å registrere om en bestemt argumentasjonsform forekommer eller ikke i et innlegg, dette kalles forekomstsmål (Hellevik 2002).

Innsamlingen av data ble strukturert i et kodeskjema. Variablene og kategoriene er dannet på bakgrunn av debattens innhold og hva som sies i debattene. Kategoriene er dermed empirinære. Målet har vært en detaljert innsamling for å fange opp mest mulig i debattene. Datamatriksen består derfor av en rekke tallkoder. En utfordring ved bruk av kvantitativ metode er fokus på telling av bestemte argumenter. I praksis vil dette gi «gråsoner» i kodingen og operasjonaliseringen av de ulike variablene. Ulike forskere vil kunne foreta ulike

valg. Derfor er rike beskrivelser av kodeprosessen nødvendig, noe som vil beskrives i «koding og operasjonalisering».

4.2.2 Kvalitativ forskningsmetode

Med kvalitativ forskningsmetode kan man analysere hvordan politikerne ordlegger seg i debattene, hvilken argumentasjonsform og hvilken retorisk stil de anvender. I en kvalitativ analyse vil man se på *hvordan* de ulike deltakerne framstår i ulike formater. Videre ser man på den underliggende meningen bak innleggene (Hellevik 2002). Det er gjennom tolkning av utsagn at kvalitativ metode er relevant for min studie. Jeg skrev ned flere av sitatene som kan forsterke analysen ved at tallene får bedre rammer for tolkning. I analysen vil derfor enkelte sitater av politikerne bli tolket, for å forstå *hva* budskapet til politikerne er. Innleggene kan også være forskjellige, og jeg tolker dem fra ulike kriterier som hvilken informasjon innlegget gir og hvilken type argumentasjon (valens eller posisjon) som presenteres.

4.3 Koding og operasjonalisering

Jeg har brukt 16 debatter fra NRK og TV2. Basert på debattenes innhold utarbeidet jeg en kodebok der jeg gjennomførte en testrunde på de utvalgte debattene. Jeg foretok noen endringer på kategoriene, og dermed var kodeboka «låst» (Det endelige skjemaet er gjengitt i appendiks C). Kodingen innebærer å tilordne et kodetall for hver kategori. Kodeskjemaet må være uttømmende og entydig, slik at alle observasjoner kan plasseres i en og bare en kategori (Hellevik 2002; Krippendorff 2013).

Det er 782 enheter i analysen, og de representerer likt antall innlegg. Enhetene viser videre til oversikt over hvilket nummer debatten har (f.eks. 1-NRK 30.05.13), i hvilken debatt innlegget var i og nummer på innlegg, noe som forenkler kodingsprosessen.

Kodingen er nøye gjennomført med en utarbeidet kodebok med variabler basert på debattene. Hvordan identifikasjonen av enhetene er foretatt er etterprøvbart. Jeg har kodet alle innleggene, men utelukket innlegg fra dueller i partilederdebatter med svar som «ja og nei» på spørsmål som ikke omhandler valget. For eksempel i duell mellom Jonas Gahr Støre (AP) og Bent Høie (H): «Trener du i arbeidstiden?» (Programleder Jarle Roheim Håkonsen, Folkemøte i Tromsø 22.08.13). Når debattene blir avbrutt av at programleder skifter tema og f.eks. viser til en meningsmåling, eller det er et sidespor med innslag i sendingen, er det ikke inkludert i kodeskjemaet. Man kan også ha ulik forståelse for hva som regnes som et innlegg og ikke. Når en politiker avbrytes, kan det variere om man tolker det som et nytt innlegg eller

om en fortsetter å kode på samme innlegg. I slike tilfeller har jeg valgt å dele det opp i flere innlegg, da jeg mener det kommer ny informasjon hver gang en politiker har ordet. Antall enheter kan dermed variere ut i fra hvem som forsker og hvordan man skiller mellom innlegg.

Når kodingen var utført var datamatriksen fylt med tallkoder, der de utfylte rutene med tall viser til en bestemt verdi på den aktuelle enheten i gjeldende variabel. Ruter i kodeskjemaet som ikke ble fylt med en tallverdi (da temaet ikke nevnes i innlegget) fikk verdien «.», og jeg betegner det som nullverdi. På samme måte som tallkodene forteller oss hvor mange ganger temaet kom opp og hva politikerne sier (i form av verdier), forteller nullverdien oss at temaet ikke ble diskutert i den aktuelle enheten. For mer utdypende forklaring av kodingen ser vi på beskrivelser av variabler.

Variabler

I datamaterialet er det kodet 30 variabler, der alle har ulikt antall kategorier (for fullstendig oversikt over variabler se appendiks C). Variablene har ulike definisjoner, der de fleste er kodet for å være på nominalnivå og noen er på ordinalnivå. Dette har gitt mange kategorier på enkelte variabler, der noen er konkrete og gjenspeiler politikernes argumenter. Noen kategorier i enkelte variabler, som viser til tema, er tilnærmet valensargumenter. I slike temaer var kategorier med konkrete tiltak utfordrende å konstruere da politikerne nevner få tiltak. Dermed ble kategoriene dannet på bakgrunn av hva politikeren sa. Hvis konkrete tiltak ble nevnt ble sitatet av politikeren skrevet ned. Variablenes form er ulike, noe som gjenspeiler debattenes innhold: de snakker mer (og mer detaljert) om enkelte saker enn andre. Målet er å fange opp debattenes innhold, noe som la grunnlaget for kategoriernes utforming. I enkelte variabler med tema valgte jeg kategorier som viste til overordnede politiske mål, f.eks. «ønske om endring», da politikerne kun i noen grad nevner ulike virkemidler og debatten bærer preg av et generelt ønske om at noe måtte gjøres eller evt. ikke gjøres (se f.eks. *V10 Miljø versus Olje* og *V14 Eldreomsorg*). Andre variabler med tema innebar flere kategorier med ulike mål (se f.eks. *V8 Helse* og *V19 Prioriteringer i skolen,*), da politikerne snakket mer konkret om hva de ønsket å gjøre. Noen variabler med tema har kategorier som fungerer som et posisjonsstandpunkt: for eller mot (se f.eks. *V13 Kommunesammenslåing* og *V17 Importhandel*). Se appendiks D for kommentarer til kodeboka.

Alle innlegg er kodet med følgende variabler:

V1 Hvem holdt innlegget

«Hvem holdt innlegget» viser til hvilken politiker som har ordet i innlegget, og her har hver politiker egen verdi: Erna Solberg – 1, Jens Stoltenberg – 2 osv.

V2 Innlegget var

«Innlegget var» viser til om innlegget var *svar på et spørsmål, svar på et angrep fra en motdebattant, initiert av politikerens selv, invitert inn fra programleder eller innlegget er en følge av at programleder avbryter og kommenterer*. Variabelen fanger opp bakgrunnen for innlegget, og belyser hvem som fører debattene: programleder eller politikerne selv.

V3 «Retorisk stil» og V29 «Valens 1» og V30 «Valens 2» er også variabler som kodes for alle innlegg, da de viser til hvordan politikerne presenterer argumentene i innleggene. Disse variablene vil forklares senere i kapittelet da de krever mer omfattende beskrivelser.

Variabler utover dette viser til tema, f.eks. *Skattelette og Arveavgift*. Er temaet miljø eller skattelette, vil verdiene på den aktuelle enheten vise til ulike variabler i kodeskjemaet. Politikerne kan også ta opp flere temaer i et innlegg, dermed vil antall koder for hvert innlegg variere. Jeg vil fremheve særlig to variabler knyttet til tema, da de er av interesse for forskningsspørsmålene.

V21 Samferdsel

Tema Samferdsel er en nominal variabel. Kategoriene «Ønsker en ny samferdselspolitikk» og «Beholde dagens samferdselspolitikk» er samlebetegnelser for ulike tiltak som politikerne nevner i noen grad. En årsak til dette er at politikerne forsøkte å nevne ulike virkemidler innenfor dette temaet, men programlederne ønsket ikke detaljerte debatter og politikerne måtte snakke mer generelt om temaet. Når virkemidlene ble nevnt kun hvis programlederen tillot det, ble kodingen forenklet ved å ha slike kategorier med en overordnet betegnelse. Nedskreivne notater ble derfor viktig for å fange opp hva politikerens sa. Enkelte kategorier var likevel mer konkrete og ble egne kategorier: «Mot bompenger», «For bompenger» og «Mer fokus på kollektivtransport».

V26 Arbeidslinja

Den andre variabelen som er av særlig interesse i denne oppgaven er «Arbeidslinja». Enkelte kategorier viser til valensargumentasjon: «Økt sysselsetting av funksjonshemmede», «Økt

sysselsetting av tidligere kriminelle og de utenfor» og «Øke dagens sysselsettingsmål». Slike kategorier er i noen grad vage, men de representerer hva politikerne sier om temaet: generelle ønsker om å få flere i jobb uten å nevne hvordan de skal få det til. De andre kategoriene viser til posisjonsstandpunkter og fremhever det politiske skillet mellom politikerne: «For heltid for arbeidstakere», «For deltid for arbeidstakere», «Mer valgfrihet for arbeidstakere», «Mindre valgfrihet for arbeidstakere» og «Beholde dagens sysselsettingsmål». Sistnevnte kategori trenger nærmere beskrivelse; den er i noen grad misvisende, da «alle» ønsker økt sysselsetting, men Jens Stoltenberg (AP) påpekte flere ganger at han var fornøyd med hva hans regjering hadde oppnådd og at deres mål var realistiske.

4.4.1 Måling av teoretiske variabler

Målet med analysen er å få klarlagt hva politikerne sa i valgdebattene om de kontroversielle sakene i forslaget til statsbudsjettet for 2015. For å få mer innsikt i hvordan innleggene ble oppfattet av publikum, er det nødvendig med et sett variabler som beskriver bestemte kvaliteter ved innleggene. Dette er både variabler om retorisk stil (som beskrives i underkapittelet) og en variabel som fanger opp det å framstille politiske stridsspørsmål som valenssaker.

I teorikapittelet beskrev jeg hvordan valenssaker ikke er konfliktfrie. Dette kan belyses med et eksempel. Både Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet vil være varme tilhengere av at alle eldre som har behov for det, skal få en sykehjemsplass. Derimot vil bare FrP være tilhengere av å gi eldre en lovfestet rett til en sykehjemsplass. I det første tilfellet framstår saken som en valenssak der partiene er enige. Når virkemiddelet (lovfestet rett) trekkes inn framstår saken som en posisjonssak og svarene blir forskjellig. Arbeiderpartiet vil svare nei og Fremskrittspartiet ja. Om velgerne forstår saken som en valens- eller posisjonssak er i høy grad avhengig av hvordan partiene presenterer sine forslag og utspill i en debatt. Jeg har to variabler som viser til om innlegget er preget av valensargumentasjon, og beskrives i figur 3.

Figur 3: V29 Valens 1 og V30 Valens 2

Argumentasjonsform
<p>1. <i>Valens 1</i>: Viser til om hele innlegget er valensargumentasjon, og jeg tolker det slik at posisjonsinnlegg da omdannes til valensargumenter, jamfør Jenssen og Aalbergs (2004) argument. Variabelen er det Hellevik (2002) kaller hyppighetsmål. I analysen vil variabelen omtales som valensargumentasjon.</p> <p>Dette er en dummyvariabel, der verdiene viser til om <i>hele</i> innlegget er valensargumentasjon (verdi 1) eller om <i>hele</i> innlegget ikke er valensargumentasjon (verdi 0). Kategorien «Ikke valens» (verdi 0) forteller oss ikke om deler av innlegget inneholder valensutspill, det er variabelen «Valens 2» som gjør.</p>
<p>2. <i>Valens 2</i>: Viser til om valens forekommer eller ikke, det Hellevik (2002) betegner som forekomstsmål. Her forstår jeg innlegget som å inneholde delvis valens og delvis posisjon, der politikeren fremhever en «ekte» valenssak og resterende del av innlegget viser til posisjonsargumentasjon. Da omgjøres ikke posisjonsargumenter til valensargumenter. I analysen vil variabelen omtales som «ekte» valens og posisjonsargumenter eller som både valens- og posisjonsargumenter.</p> <p>Det er en dummyvariabel: 0 – valens forekommer ikke. 1 – valens forekommer.</p>

Det skal påpekes at innleggene hos politikerne sjeldent innebar kun et tema. Ofte snakket de om flere temaer i ett og samme innlegg, noe som påvirker graden av valensargumentasjon. For eksempel kan en politiker diskutere målet om å øke sysselsettingen, for så å gå over til å diskutere arveavgiften. Første tema er ofte preget av valensargumentasjon da alle ønsker økt sysselsetting, men om man skal beholde eller fjerne arveavgiften er et posisjonsstandpunkt. Slike tilfeller er gjentakende i debattene og noe vi må merke oss når graden av valens diskuteres i analysen.

Selv om Budge og Farlie (1983), som beskrevet i teorikapittelet, gjennomførte en betydelig komparativ studie, var deres perspektiv «farget» av inntrykk fra britisk politikk. Det gjelder blant annet dynamikken i en valgkamp. Budge og Farlie (1983) hevder at når politikerne benytter seg av vag argumentasjon, for å skjule «medaljens bakside» – slipper de stort sett unna med det. De blir ikke umiddelbart «arrestert» av politiske motstandere. I valgkampene de kjente best, fra Storbritannia, var politikeren oftest alene under valgsendingene og fikk snakke om sine saker uforstyrret. Det var ingen andre motdebattanter som utfordret politikeren, noe som kan ha vært årsaken til at de framstilte de fleste saker som valenssaker. Ved at ingen utfordrer politikeren for å få frem «medaljens bakside», kan han i større grad vise sin «gode og snille» side og snakke mer om generelle enigheter om politiske saker. Jeg er interessert i hvilken betydning det har for framstillingen av en sak politikerne har eierskap til når de får snakke uforstyrret og når de debatterer med andre. Dette gjør jeg ved å inkludere den delen av siste partiledersdebatt der politikerne får holde sluttappell.

Informasjonsverdien til valens og posisjon

I tråd med forskningsspørsmålene er informative innlegg, det vil si at de i større grad er konkrete enn abstrakte, ønskverdig. Informative innlegg sier noe om hva den politiske aktøren ønsker å gjøre, og jeg ser på om det er fokus bare på målet eller både målet og virkemidlene i analysen. Hva deres mål er og hvordan de vil oppnå dette målet er hovedaspektet i forskningsspørsmålene.

Ved at det er mange valenssaker, reduseres informasjonsverdien (Budge & Farlie 1983), men jeg vil hevde at posisjonsinnlegg ikke nødvendigvis gir dekkende informasjon til velgerne – da de ikke nødvendigvis sier hva deres politikk vil gå på bekostning av. Jeg vil likevel understreke at posisjonsinnlegg gir i noen grad mer informasjon til velgerne enn valensargumenter: hva de er for og imot. Innleggene i valgdebattene 2013 handlet i noen grad om hva hvert parti ønsket å gjøre i en kommende regjering, men hvilke tiltak som skulle gjennomføres ble i mindre grad nevnt. Ved at politikerne skjuler «medaljens bakside» (Jenssen & Jamtøy 2005) reduseres informasjonsverdien, men at «medaljens bakside» ikke nevnes kan være gjeldende for begge type innlegg – ikke kun valensargumenter.

4.4.2 V3 Retorikk og informasjonsverdi

I variabelen «Retorisk stil» tok jeg utgangspunkt i fire ulike retoriske stilarter slik de ble beskrevet i teorikapittelet: Selvhevdelse, angrep, anklage og forsvar. Som tidligere beskrevet har hver stil ulik definisjon, men av pragmatiske årsaker har jeg valgt å slå sammen anklage og angrep for å forenkle kodingen og for å tilpasse forskningen til min problemstilling. Jeg omtaler kategorien som «angrep» i den videre framstillingen. Begrepene har en klar sammenheng: man kritiserer en annen for hva han sier, tidligere politiske gjennomføringer (eller manglende politiske gjennomføringer) og hva han tenker å gjøre.

I et innlegg benytter ikke politikerne seg nødvendigvis av kun en stil, men flere. De har stilbrudd ved at de bruker et repertoar av retoriske virkemidler, og det kan ha to utfall: Det kan enten vekke oppmerksomheten til seeren eller det kan svekke talerens troverdighet (Karlberg og Mral 1998¹²). I debattene er slike stilbrudd til stede: For eksempel er det flere tilfeller der politikerne bruker forsvar og selvhevdelse i samme innlegg, eller at de går til angrep for så å bruke selvhevdelse. De blander retoriske virkemidler i all hovedsak for å

¹² Karlberg og Mral (1998) forklarer stilbrudd med stiltivå i en tekst: høy-, mellom – og lavstil. Her benyttes stilbrudd som brudd mellom retoriske virkemidler.

fremme egen troverdighet og partiets politikk, og for «å spille ballen videre». Hvordan de skal overtale og overbevise vil dermed variere ut i fra situasjon og tema (se appendiks C for variabelens oppbygging).

Like viktig er hvilken informasjonsverdi de retoriske stilene gir. Alle de retoriske stilene kan være informative, det vesentlige for forskningsspørsmålene er hvordan innleggene legges frem og hva de inneholder. I analysen vil hvilken informasjonsverdi de retoriske stilene gir basere seg på figur 4:

Figur 4: 3 Tre retoriske stiler og deres informasjonsverdi.

Informasjonsverdi
<ol style="list-style-type: none">1. <i>Selvhevdelse</i>: politikeren fremhever egne politiske mål. Det er informativt hvis politikeren forteller hvordan han skal oppnå målet og hva dette målet vil gå på bekostning av. Da det kan være nødvendig for velgerne å vite konsekvensene av partienes forslag (Esaiasson og Håkansson 2002).2. <i>Angrep</i>: informativiteten kommer til syne ved at politikeren blir møtt med kritikk fra en motdebattant om hva han ikke sier noe om, «medaljens bakside» (Jenssen og Jamtøy 2005) - da fortrinnsvis på ønskede politiske mål. Får velgerne innblikk i hva politikerne ikke sier noe om kan de i større grad vurdere informasjonen de får.3. <i>Forsvare</i>: for at et forsvarsinnlegg skal være informativt må politikeren gi ytterligere informasjon om hvordan det politiske målet skal oppnås.

Forsvar som retorisk stil kan gi manglende informasjon, da politikeren i stor grad kun forsvarer tidligere utførelser eller ønskede mål. En politiker som kun fremhever seg selv og politiske ønsker vil gjerne bli møtt med kritikk, men angrep kan være av ulik grad (Gomard 2001), og kritikken kan handle om politiske uenigheter. En fordel ved bruk av angrep er at velgerne får innsikt i politikernes svake sider og ikke kun de positive. De kan få informasjon om løftebrudd begått av politikeren og hvilke usannheter han har kommet med (Finkel & Geer 1998). Den retoriske stilarten som er mest informativ er derfor angrep, da dette er retorikk som i størst grad kan inkludere «medaljens bakside» og ikke bare «medaljens framside».

4.5 Datamaterialets reliabilitet og validitet

Min forforståelse og nærhet til empirien kan være nødvendig for å foreta kodingen, men kan også oppfattes som en feilkilde. Det subjektive elementet synliggjøres når det er mange kategorier med fine nyanser mellom kategoriene. Likevel var det nødvendig med et høyt antall kategorier for å fange opp bredden av debattens innhold, kategorier kunne dermed ikke

fjernes for å forsterke den kvantitative reliabiliteten - da ville påliteligheten i den kvalitative forskningen reduseres. Funnene bærer dermed noe preg av subjektivitet og min nærhet til materialet, noe en må være bevisst i analysen og tolkningen. Studien er likevel gjennomført nøye og tett opp mot materialet for å fange opp debattenes innhold, noe som forsterker validitet.

Jeg har gjennomført en reliabilitetsanalyse ved å teste *intrasubjektiviteten*. Der tester jeg mine egne koder gjennom innsamling på to ulike tidspunkt (Hellevik 2002). Jeg gjorde dette med en «test-retest». Jeg gjennomførte denne testen noen måneder etter datainnsamlingen først ble foretatt. Jeg valgte å teste siste partilederdebutt på TV2, som er en av de lengste og mest omfattende debattene. Jeg unnlot å kode hvem som holdt innlegget og bakgrunnen for innlegget (f.eks. spørsmål fra programleder) da dette er koder som det er vanskelig å ta feil av.

Formel: Holstis (2002) formel. C.R.: Coefficient Reliability (reliabilitetskoeffisient).

$$C.R. = \frac{2M (M = \text{utsagn kodet likt})}{N1 (\text{Utsagn kodet første gang}) + N2 (\text{utsagn kodet andre gang})}$$

Antall koder og antall innlegg er ikke det samme, og her tar jeg utgangspunkt i antall koder. Det er til sammen 416 koder (antall etter reliabilitetstesten) i denne debatten, og etter «test-retest» er det 385 koder som er kodet likt.

$$\frac{(2 \times 385)}{(417 + 416)} = 0,9244$$

Reliabilitetstesten gir en reliabilitetskoeffisient på 0,9244, noe som anses å være høyt. Reliabilitetsmålet rangeres fra 0 til 1, der en reliabilitetskoeffisient lik 1 vil tilsvare fullstendig lik koding i begge forsøk (Hellevik 2002). Det er 21 variabler som er til stede i den utvalgte debatten for «test-retest». Det vi derimot må merke oss er lavere reliabilitetskoeffisient på «Retorisk stil». Dette er en variabel som kodes for alle innleggene, og med en reliabilitetskoeffisient lik 0,84 er tallet tilstrekkelig, men ikke fullkomment. Dette er de kodene med høyest grad av subjektivitet, og de jeg opplever som mest utfordrende å kode. Variabelen har flere kategorier da det tas høyde for stilbrudd i innlegget, men det forverrer også kodingen. Innleggene hos politikerne er ofte lange, noe som også påvirker min oppfatning av retorikken når jeg koder. Dermed må denne variabelen ses med et kritisk blick i analysen.

4.5.1 Validitet

Et måleinstrument anses som valid når det måler det vi ønsker å måle (Krippendorff 2013). For å styrke validiteten i forskningen er det nødvendig å ha rike beskrivelser av hvordan forskningen er gjennomført og hvilke sensitive faktorer som kan påvirke (Tjora 2010). Validiteten påvirkes av hvordan jeg har kodet debattene. Kategoriene er dannet på bakgrunn av hvordan jeg oppfatter debattens innhold og er dermed preget av subjektivitet. Kodeboka kunne ha vært gjort på en annen måte, da det ikke finnes en måte å foreta en slik koding på, men flere. Ut i fra forskningsspørsmålene, ble valget å knytte kategoriene tett opp mot empirien. Jeg har forsøkt å være åpen for alle relevante forhold i praktiseringen av analysen for å styrke validiteten, da mulige feilkilder i min oppgave kan være begrepsavklaring og feiltolkninger av innholdet i debattene.

Validiteten i oppgaven kan ses gjennom reliabilitetstesten. For at data skal ha høy validitet, forutsettes høy reliabilitet (Hellevik 2002). Reliabilitetstesten viser at to ulike målinger gir høy korrelasjon, men teoretiske variabler som retorisk stil svekker reliabiliteten.

Teoretiske variabler som retorisk stil og valens har noen utfordringer når det gjelder begrepsvaliditet. For det første er det knyttet utfordringer til hvordan retorisk stil tolkes. Med sammensatte kategorier kan det føre til ulike tolkninger, da kategoriene kan gli over i hverandre. Hvordan man tolker politikernes utsagn kan oppfattes ulikt fra person til person: fremhever politikeren seg selv for så å angripe eller er det omvendt? Jeg hørte på innleggene flere ganger for å styrke validiteten, men fortsatt er dette en variabel som er subjektiv og kan gi ulike tolkninger basert på forskerens forhåndskunnskaper om retorikk og oppfating av hva en politiker sier.

Validiteten har også blitt påvirket av hvordan jeg har forstått informasjonsverdien til de retoriske stilene. Jeg koblet teori og empiri sammen for å forstå informativiteten, men dette kan også forstås ulikt for ulike forskere. Kanskje vil andre fremheve informasjonsverdien til selvhevdelse i større grad enn hva jeg har gjort i denne studien. I hvilken grad de retoriske stilene gir ulik informasjon er min tolkning, noe som må tas med videre i analysen.

Begrepsvaliditeten utfordres også med argumentasjonsformen valens. Tidligere i oppgaven har jeg påpekt at begrepene valens og posisjon kan være utfordrende å skille. Det er avhengig av hvordan et spørsmål blir stilt til en politiker og hvordan politikeren velger å svare. Jeg opplever et skille mellom teori og praksis her, da begrepene ikke nødvendigvis har den

distansen i praksis som den har i teorien. Jeg har kodet innleggens argumentasjonsform ut i fra hvordan jeg forstår begrepene, men en annen forsker kan oppfatte innleggene annerledes. Når jeg kodet hvert enkelt innlegg, holdt jeg meg nært opp til min tolkning av begrepene, noe også reliabilitetstesten viser – da reliabilitetskoeffisienten var høy.

I studien ser jeg på hva politikerne sier i hvert enkelt tema. Formålet er å vite om innleggene er informative. Innleggene holdt av politikerne bærer preg av hvordan de blir møtt med et spørsmål og hvordan de svarer en motdebattant, noe som også påvirker innleggenes informasjonsverdi. Dette kan ha påvirket hva en politiker har fått snakket om og hvordan han har snakket om det. Informasjonsverdien kan derfor være påvirket av ytre faktorer som hvordan debattformatet fungerer, programleders rolle og «stemningen» mellom politikerne. Selv om dette kan påvirke informasjonsverdien i innleggene, er dette også hva velgerne får presentert i en debatt.

Videre kan validiteten i studien ha blitt påvirket av hvor stor betydning et sitat har fått. Jeg har forsøkt å fremme sitater som er representative for politikerne, men samtidig kan det være sitater som viser til politikk de ikke ønsker å si så mye om og sitater som er mindre moderate enn hva kanskje hensikten med utspillet var.

Samtidig kan ikke funnene generaliseres til andre valgkamper. All informasjon av valgdebatten 2013 er heller ikke en del av studien, blant annet ikke hva mediene skrev om. Jeg mener jeg likevel har hatt tilstrekkelig med informasjon på bakgrunn av debattens innhold til å si noe om hva som var gjeldende for valgdebatter i 2013.

5.0 Analyse og tolkning

I dette kapitlet vil jeg presentere analyse og tolkning av funnene fra gjennomgangen av debattene. Formålet med denne oppgaven er å se på om det er sammenfall mellom debattene og statsbudsjettet, og om det har påvirket velgernes tillit. Analysen skal belyse spørsmål som: Hva sier politikerne i debattene, hvordan sier de det og like viktig; hva er det de *ikke* sier? Er det konkrete handlingsplaner eller er det diffuse utspill med lav informasjonsverdi som dominerer? Hvordan og hvorfor vil være to spørreord som går igjen i analysen og tolkningen.

I analysen er partilederne Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide hovedsaklig i fokus, da disse politikerne er til stede i flest debatter og gir dermed best oversikt over valgdebattens innhold. Jeg omtaler daværende regjering som «posisjonen» og nåværende regjering, med støttepartiene Venstre og Kristelig Folkeparti, som «opposisjon».

5.1 Hvem har makten?

I debattene var det flere saker som ble diskutert, men det er enkelte saker som har fått større plass enn andre. I tabell 1 har jeg avgrenset utvalget til 12 tema. Tabellen inkluderer da de temaene som er relevante for forskningsspørsmålene og tema som i etterkant av forslagene til statsbudsjettet for 2015 skapte misnøye («Samferdsel» og «Arbeidslinja»). For oversikt over alle tema se appendiks A tabell 1.

Tabell 1: De 12 mest omtalte sakene.

Merk at et innlegg kan ta for seg flere av temaene

Tema	Antall innlegg
Helse	194
Regjeringsalternativ	158
Prioriteringer i skolen	148
Miljø versus Olje	128
Skattelettelser	112
Bedrifter og Gründere	75
Handlingsregelen	70
Samferdsel	66
Eldreomsorg	60
Forskning og utvikling	41
Næringsliv og konkurransedyktighet	41
Arbeidslinja	37

Her ser vi at Helse er den mest debatterte saken for valget 2013, noe som ikke er overraskende da temaet ofte får stor plass i debatter. Vi legger også merke til at temaene om hvilke regjeringsalternativ som var gjeldende og hva som skulle prioriteres i skole er noen av de sakene det snakkes mest om. Debatten om hvem som skal danne en regjering innebærer

også at velgerne får noe informasjon om graden av enighet mellom partiene som ønsker å danne en regjering (Esaiasson & Håkansson 2002). Temaet ble diskutert frem til siste debatt, og gjentakende beskjed fra opposisjonspartiene var «Det skal vi sette oss ned og forhandle om, så får vi se hvem som er mest enig». Jens Stoltenberg var en av dem som viste sterkest misnøye, ved å påpeke manglende avklaringer og for lite informasjon over hva man ville få med en ny regjering: «Problemet er at velgerne ikke vet hva de får med dere i regjering». Dette tolker jeg som både et retorisk og taktisk knep fra Stoltenberg for å svekke opposisjonen, der han fremhevet egen posisjon og enigheten i sin samarbeidsregjering. Programlederne i begge TV-kanalene tok også dette temaet opp i flere debatter. Debatten om klare og uklare regjeringsalternativer stjal tid fra alle andre temaer i debattene. Kan dette også ha gitt manglende informasjon til velgerne for hvilken politikk de kunne vente seg?

Det er ikke gitt at det var disse sakene politikerne i størst grad ønsket å debattere. De vil i større grad fremme sin politikk og sine beste saker, snarere enn å snakke om mange saker (Jenssen & Jamtøy 2005). I hver debatt informerte programlederen om hvilke saker som skulle debatteres. Temaene er som regel fastlagt lang tid i forveien. Den første debatten i NRK skiller seg ut da programleder Erik Wold opplyser at politikerne har blitt enige med tv-produksjonen og kanalen om hvilke saker som skal debatteres. I følge Sigurd Allern (2011) har politikerne begrenset mulighet til å påvirke debattens saksgang, der programleder styrer i større grad. I alle debattene informerte programlederen/programlederne om at seerne kunne komme med innspill via sosiale medier og TV-kanalens hjemmeside, der tv-kanalen bestemte hvilke spørsmål som ble trukket frem og programleder stilte spørsmålet. Noen ganger ble også spørsmål fra seerne inkludert i debattene, men like fullt spørsmål som var knyttet til temaet for kvelden/delen av debatten. Likevel gir det inntrykk av at velgerne kan ha en bestemmelse i hva som debatteres. Temaene var styrt fra andre aktører enn politikerne selv, der TV-kanaler og programledere ønsker en stram regi på debattene. Deres mål er å fange flere seere og gjøre debattene i størst grad underholdende (Jenssen & Jamtøy 2005). Allern (2011) påpeker at velgerstyrte utspørringer og velgerstyrte debatter har vært til stede ved norske tv-valgkampdebatter tidligere, og fastslår at selv om velgerne kan komme med innspill og spørsmål har programleder og redaksjonen full kontroll over hvilke spørsmål som skal stilles og ikke. Det at velgerne kan delta på denne måten regnes i større grad som «velgerkrydder» enn faktisk valgdeltakelse fra velgerne (Allern 2011:337). For å få nærmere innblikk i hvilken grad debattene var programlederstyrt ser vi på frekvenstabell til «Innlegget var».

Tabell 2: Andel (%) av innleggsvariant. N= antall innlegg.

Innlegget var	N	Prosent
Svar på direkte spørsmål fra programleder	409	52,3
Svar på angrep fra annen debattant	228	29,2
Invitert inn fra programleder	95	12,1
Initiert av politikeren selv	45	5,8
Programleder avbryter og kommenterer	5	0,6
	782	100,0

Her ser vi at «Svar på spørsmål fra programleder» var dominerende. Over halvparten av innleggene er svar på spørsmål fra programleder, og i ca. 12 prosent er innleggene en invitasjon fra programlederen. Programlederen har dermed styrt debattens retning i betydelig grad. Det er kun ved få tilfeller at politikere tok initiativ til å holde innlegg selv, men det er flere tilfeller av at de svarte på angrep – noe de også tar initiativ til selv. Dette avbrøt programlederen sjeldent, noe som kan være at de skaper «livlige/hete» debatter og det kan fange seerne (jamfør Jenssen & Jamtøy 2005 og underholdningsverdi). Selv om det var få tilfeller av «Programleder avbryter og kommenterer», avbrøt programleder ofte, men i hovedsak med et nytt spørsmål eller det samme spørsmålet¹³. Ved at TV-kanalene og programlederne har styrt debattene i stor grad kan deler av saker ha blitt ekskludert, muligens informasjon som hadde vært viktig for velgerne del. Programlederne var ordstyrer og kom med innspill i debattene, og når en sak ble for detaljert eller konkret ble det stanset av programlederne. De ønsket ikke at debattene skulle fokusere på detaljerte politiske tiltak eller handlinger en eventuell regjering ville gjennomføre. Dette kan ha sammenheng med at debattene blir oppfattet som tunge og vanskelige, og seerne kan miste interesse for debatten. Det som selger og underholder velgerne er å foretrekke (Jenssen og Jamtøy 2005).

Ser vi tilbake til forskningsspørsmålene, (1) *Hvorfor mistet flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere tillit til regjeringen da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem?* og (2) *Framstår politikere som mer moderate under valgkampen enn de er i praktisk politikk?* viser dette funnet til et nytt spørsmål: Har programledernes styring over debattene påvirket

¹³ Da ble det kodet som svar på spørsmål fra programleder. Funnet til «programleder avbryter og kommenterer» fremstår noe merkelig, da programlederne er aktive i debattene. Tilfellet er i hovedsak gjeldende i siste partilederdebatte på TV2 da programleder Oddvar Stenstrøm hadde en mer aggressiv fremtoning enn ved tidligere debatter. Han avbrøt og kommenterte i større grad uten å stille spørsmål i denne debatten. For andre debatter har avbrytelser vært gjentakende, men så å si alltid med et nytt spørsmål eller oppfølgingsspørsmål. Merk at avbrytelser for å skifte tema eller lignende ikke er inkludert i kodeskjemaet.

informasjonsverdien i innleggene til politikerne? Det kan se ut til at debattens innhold og hva politikerne fikk sakt i stor grad har blitt påvirket av programleders mange spørsmål. Programlederen har altså et stort ansvar når det gjelder hva som kommer frem i debattene og i hvilken retning den beveger seg i, noe som påvirker kommunikasjonen mellom politiker og velger.

5.2 Politikernes fremtreden

Hvilke politikere som har dominert debattene vil være dette underkapittelets fokus. Hvem som har hatt flest innlegg sier oss hvem som har fått fremmet sin politikk i størst grad, og kan være en av årsakene til at enkelte saker har blitt diskutert mer enn andre.

Tabell 3: Andel innlegg (%) til ulike deltakere. N= antall innlegg.

Politiker	N	Prosent
Jens Stoltenberg (AP)	200	25,6
Erna Solberg (H)	196	25,0
Siv Jensen (FrP)	95	12,2
Audun Lysbakken (SV)	64	8,1
Trine Skei Grande (V)	56	7,2
Knut Arild Hareide (KrF)	46	5,9
Liv Signe Navarsete (SP)	43	5,5
Jonas Gahr Støre (AP)	33	4,2
Bent Høie (H)	17	2,1
Kristin Halvorsen (SV)	10	1,2
Hanna Marcussen (MDG)	7	0,9
Ketil Solvik Olsen (FrP)	5	0,7
Bjørnar Moxnes (R)	3	0,4
Rasmus Hansson (MDG)	3	0,4
Jørgen Randers	3	0,4
	782	100,0

Ikke overraskende er det Jens Stoltenberg og Erna Solberg som har holdt flest innlegg. Som nevnt i metodekapittelet var det i partilederdebatene ofte inkludert dueller mellom de to statsministerkandidatene, samt at TV2 sendte tre «Duellen-programmer». Statsministerkandidatene fikk mye oppmerksomhet. Medieovervåkningsbyrået Retriever gjennomgikk all medieomtale i papiraviser, nettaviser og etermedier fra 12. august for Aftenposten. Den viste at Jens Stoltenberg, Erna Solberg og Siv Jensen til sammen hadde fått 57 prosent av den totale omtalen av alle partilederne. Professor Toril Aalberg kommenterte oppslaget i Aftenposten og påpekte det enorme fokuset på statsministerkandidatene, der mediene nærmest drev en «presidentkampanje» mellom de to (Nipen 2013). Hvis velgerne ble overrasket over den

økonomiske politikken til den «blå-blå» regjeringen, var det ikke fordi Solberg og Jensen fikk for lite taletid i TV-valgkampen.

Det er et forventet funn at Solberg og Stoltenberg fikk mest taletid, men også andre politikere var svært deltagende. Siv Jensen var den politikeren som hadde flest innlegg av politikerne som ikke var en statsministerkandidat, etterfulgt av Audun Lysbakken, Trine Skei Grande, Knut Arild Hareide og Liv Signe Navarsete. Men antall innlegg har også sammenheng med hvor mange debatter de har vært delaktige i:

Tabell 4: Antall debatt deltakelser til hver politiker.

Politiker	Antall debatter
Jens Stoltenberg (AP)	12
Erna Solberg (H)	12
Siv Jensen (FrP)	10
Audun Lysbakken (SV)	9
Trine Skei Grande (V)	9
Knut Arild Hareide (KrF)	9
Liv Signe Navarsete (SP)	7
Jonas Gahr Støre (AP)	2
Bent Høie (H)	1
Kristin Halvorsen (SV)	1
Hanna Marcussen (MDG)	1
Bjørnar Moxnes (R)	1
Rasmus Hansson (MDG)	1
Jørgen Randers	1

Vi ser at Solberg og Stoltenberg er til stede i flest debatter, men de resterende partilederne, utenom Rasmus Hansson, Hanna Marcussen og Bjørnar Moxnes, er også deltagende. Oversikten viser oss også i hvilken grad de har hatt mulighet til å påvirke: desto flere debatter desto lengre taletid. Videre i oppgaven vil jeg fokusere på de syv partilederne som nevnt innledningsvis.

5.3 Argumentasjonsform

For å avdekke hvor mange valensargumenter politikerne har hatt i valgdebattene, ser vi på type innlegg (valens og posisjon). Hvordan politikerne har argumentert kan ha påvirket hvilken informasjon velgerne får. Vi ser på graden av valensargumentasjon og graden av innlegg med «ekte» valens og posisjonsargumentasjon til de syv nevnte partilederne.

Tabell 5: Andel innlegg (%) med valensargumentasjon. N= antall innlegg.

Politiker	N	Prosent
Stoltenberg (AP)	52	26
Solberg (H)	45	23
Jensen (FrP)	13	13,7
Lysbakken (SV)	11	17,2
Skei Grande (V)	22	39,3
Hareide (KrF)	14	30,4
Navarsete (SP)	9	21

Tabellen viser at det kun er i noen grad valensargumenter blant alle politikerne. Politikerne har med andre ord ikke holdt innlegg med kun valensargumentasjon, men innlegg som har vært preget av posisjonsstandpunkter. I følge Jenssen og Aalberg (2004) omdanner politikerne posisjonsargumenter til valensargumenter, og jeg påsto tidligere at det avhenger av programformatet og hvor mange debattanter som er til stede. Vi ser at Trine Skei Grande har flest valensargumenter av alle politikerne, men på samme tid har hun presentert slike argumenter i flest partilederdebatteer (se appendiks A tabell 2). Dette kan ha sammenheng med at hun er til stede i flest partilederprogrammer, men det sier oss også noe om hennes retoriske stil og argumentasjonsform i valgkampen 2013. Til sammenligning har Erna Solberg, som er til stede i flere debatter med få politikere, ca. like mange valensargumenter i begge programformatene (se appendiks A tabell 3). Hun har dermed en mer konsekvent bruk av valensargumenter i valgkampen. Det kan derfor se ut til at bruk av valensargumenter varierer ut i fra hvordan politikerne fremstiller seg, ikke nødvendigvis antall deltakere. For Trine Skei Grande har det også betydning hvilket programformat hun er deltakende i. Dermed er det interessant å vite i hvilken grad politikerne har holdt innlegg med «ekte» valens og posisjonsargumentasjon.

Tabell 6: Andel innlegg (%) med «ekte» valens og posisjonsargumenter. N= antall innlegg.

Politiker	N	Prosent
Stoltenberg (AP)	130	65
Solberg (H)	110	56
Jensen (FrP)	44	46
Lysbakken (SV)	44	69
Skei Grande (V)	45	80
Hareide (KrF)	30	65
Navarsete (SP)	30	70

Det er en høy andel «ekte» valens til stede i innleggene, og er et forventet funn: Politikere vil vise sin «snille» side (Budge & Farlie 1983). Dette tolker jeg som at de fleste innleggene i debattene ikke har blitt omgjort til valensargumentasjon, men at de har både forsøkt å vise samarbeidsevne og hva de er for eller mot. Tabellen viser at det er partileder Trine Skei Grande som har hatt flest innlegg med «ekte» valens og posisjonsstandpunkt. Med resultatene fra tabell 5 vet vi derfor at det er Skei Grande som har flest valensutspill i innleggene. I nesten alle innleggene hennes forekommer valens, enten som omgjort fra posisjonsargumentasjon eller som «ekte» valens. Dette sier oss noe om hvordan hun har debattert. Vi ser også at Siv Jensen er den politikeren som har færrest innlegg med både valens og posisjon. Hun er den politikeren som har presentert flest posisjonsargumenter av alle, og dermed vært opptatt av å vise velgerne hva hun er for og i mot.

Politikerne har i flere tilfeller holdt innlegg med både valens- og posisjonsargumenter enn innlegg med kun valensargumentasjon. En årsak til dette kan være at innleggene inneholder flere tema, der noen er valenssaker og andre er posisjonsaker. Ved å inkludere en ”ekte” valenssak i innleggene kan politikerne fremstå som mer samarbeidsvillige fremfor egenrådige i en eventuell regjering, jamfør Stimsons (1991) påstand om moderate politikere i debatter. En mulig forklaring til hvorfor posisjonsargumenter er fremtredende er den økonomiske situasjonen i Norge i 2013. Det makroøkonomiske bildet så bedre ut enn ved forrige Stortingsvalg, som kom rett etter finanskrisen. Det var dermed rom for å påpeke forskjellene i politikken i større grad enn i 2009¹⁴, - da finanskrisen rammet Norge var det stor enighet blant politikerne om en ekspansiv finanspolitikk (Regjeringen 2009). Ved at Norge var i en bedre økonomisk situasjon i 2013 kan det ha påvirket antall valensargumenter i debattene. Innlegg med valens er i stor grad til stede, men valgkampen 2013 bar også preg av at politikerne ønsket å få tydelige fram forskjellene mellom partiene.

Jeg påpekte i metodekapittelet at valens- og posisjonsargumenter kan være vanskelig å skille, da det kommer an på hvordan en sak *framstilles*. Definisjonene til begrepene antyder at posisjon skal gi mer informasjon da det kommer frem hva politikeren er for eller mot i en sak, og vi merker oss at Solberg og Jensen har fremhevet nettopp dette i en del av innleggene. Det må likevel spesifiseres at ”hva de er for og imot” ikke sier hvordan andre politiske saker vil rammes. Politikerne har generelt vært flinke til å fremheve hva de ønsker, men de har utelatt hvordan de skal oppnå det de er for eller imot og hva deres mål vil gå på bekostning av

¹⁴ Det er ikke foretatt studie på antall valensargumenter for Stortingsvalget 2009, dette er kun min tolkning basert på håndteringen av finanskrisen.

(«medaljens bakside»). Noe som svekker informasjonsverdien i innleggene da det kan være nødvendig for velgerne å vite konsekvensene av politikernes forslag (Esaiasson og Håkansson 2002). Selv om «Medaljens bakside» kan skjules uavhengig av innlegg, er det gjeldende for valensargumenter i større grad enn posisjonsargumenter, da velgerne får mer informasjon i slike innlegg. Funnene viser at velgerne har fått noe informasjon i debattene, men informasjonen har også vært vag. Kommunikasjonen mellom politikere og velger er preget av at velgerne i noen grad må tolke seg frem til hva som blir sagt av politikeren.

5.3.1 Sluttappell

Som nevnt i metodekapittelet ønsker jeg å se på sluttappellene i partilederdebuttene, for å se om disse appellene kjennetegnes av at saker framstilles som valenssaker mer enn det som var tilfelle i de ordinære debattinnleggene. Jeg valgte her partilederdebutten på NRK av ren tilfeldighet da sluttappellene til politikere på NRK og TV2 er så å si helt like. Jeg inkluderer her alle sluttappellene fra debatten.

Tabell 7: Politikeres bruk av valensargumenter og «ekte» valens og posisjonsargumenter i sluttappell. 1=valens og 0= valens er ikke til stede.

Politiker	Valensargumenter	«Ekte» valens og posisjonsargumenter
Solberg (H)	1	1
Stoltenberg (AP)	1	1
Jensen (FrP)	0	1
Lysbakken (SV)	0	1
Navarsete (SP)	1	1
Skei Grande (V)	0	1
Hareide (KrF)	1	1
Marcussen (MDG)	1	1
Moxnes (R)	0	1
Sum	5	9

Jeg finner fem innlegg med valensargumentasjon: Solberg, Stoltenberg, Navarsete, Hareide og Marcussen. Like fullt handler innlegget om hva som er viktig for dem, men de fremhever politikk som alle partiene er enige om. Som et eksempel ser vi på Jens Stoltenbergs sluttappell:

«Vi får til mye: alle barn kan gå på skoler av samme kvalitet, vi har det store spleiselaget til helse og eldreomsorg. At alle yter, at alle kan lykkes. At det er rettferdighet og et fellesskap» (Jens Stoltenberg (AP), Partilederdebutt NRK 06.09.13).

De som ikke bruker valensargumentasjon, men i større grad snakker om egne politiske mål, er Jensen, Lysbakken, Skei Grande og Moxnes. Det er noe overraskende at Skei Grande ikke har valensargumentasjon i sluttappell, da innleggene hennes i partilederdebuttene bar preg av slike argumenter. Hun har fremhevet posisjonsstandpunkt i større grad når hun får snakke

uforstyrret, og da blir hun heller ikke konfrontert av motdebattanter og programleder. Selv om innleggene er valensargumentasjon inneholder innleggene «ekte» valens – det er ikke kun posisjonsargumenter. Et eksempel er Siv Jensens innlegg:

«Vi ønsker en enklere hverdag for folk flest. Det vi vil gjøre er: å ha lovfestet rettigheter til eldreomsorg, få bort helsekøene, bort med avkorting av pensjon for samboende pensjonister, bedre veier uten bompenger, få ned skattetrykket, få tryggheten tilbake i gatene og strengere innvandring og asylpolitikk» (Siv Jensen (FrP), Partiledersdebatt NRK 06.09.13).

Resultatene viser at når de fleste politikerne får snakke uforstyrret og alene brukes fremheves valenssaker i større grad enn når de debatterer (jamfør Budge & Farlie 1983), og flere av partilederne omgjør posisjonsargumenter til valensargumenter (Se utregning i appendiks A). Da kan de fremheve «medaljens framside» i større grad. Når det er en debatt med flere, vil jeg påstå at de i større grad må fremme sine posisjonsstandpunkter, noe som øker graden av konfrontasjon og angrep. Min tolkning er at politikerne i større grad kritiserer motdebattanten for hva han ikke sier i en debatt med flere politikere da de kan få støtte fra sine «samarbeidspolitikere». Det kan da være farligere for politikerne å presentere valensargumenter, for det kan motdebattantene raskt gjennomskue og kritisere dem for. Det vi vet er at når partilederne får snakke uforstyrret og alene omgjøres flere posisjonsargumenter til valensargumenter, og da kan heller ingen konfrontere dem.

Det er krevende å skille mellom «ekte» valenssaker og posisjonsargumenter som er forkledd som valenssaker. Fra dette underkapittelet vil jeg fremheve at politikerne har en god del innlegg med både valens- og posisjonsargumenter. De har dermed benyttet begge argumentasjonsformene, men jeg vil igjen påpeke at informasjonsverdien ikke trenger å være tilstrekkelig for noen av dem. Kommunikasjonen mellom velger og politiker er uklar, da «medaljens framside» fremheves. For opposisjonspartiene H, FrP, V og KrF har tendensen i debattene vært at velgerne vet at noe vil skje med en ny regjering, men hva som vil skje har vært uklart.

5.4 Politikernes retoriske stil

Hvordan politikerne ordlegger seg og hvilken retorisk stil de anvender kan ha betydning for velgernes oppfatning av dem og om de får essensiell informasjon. Den politiske retorikken er som nevnt *medialisert* (Asp 1986), der spillet mellom politikerne får betydelig plass. Jeg påpekte i metodekapittelet at den retoriske stilen «Angrep» gir mest informasjon til velgerne, da den kan få frem hva politikerne ikke sier noe om. Dermed vil jeg i hovedsak vektlegge den i analyse av kvalitative data. Hvilken retorikk som er hyppigst brukt presenteres i tabell 8.

Tabell 8: Andel (%) med retoriske stil. N= antall innlegg.

Retorisk stil	N	Prosent
Forsvar og selvhevdelse	185	23,7
Angrep	119	15,2
Selvhevdelse	97	12,4
Selvhevdelse og angrep	93	11,9
Angrep og selvhevdelse	87	11,1
Forsvar, selvhevdelse og angrep	85	10,9
Forsvar og angrep	54	6,9
Forsvar	51	6,5
Angrep og forsvar	6	0,7
Forsvar, angrep og selvhevdelse	5	0,6
Sum	782	100,0

Vi ser at «Forsvar og selvhevdelse» er anvendt i størst grad, noe som forteller oss at politikerne ofte har svart på innlegg ved først å forsvare seg, for så å fremheve seg selv. I valgkampen 2013 var det en god del angrep mellom politikerne som omhandlet politikernes utførelser og politiske mål, blant annet på grunn av et mulig regjeringsskifte. Dette førte til at politikerne i stor grad måtte forsvare seg selv, hva de hadde gjort og hva de ønsket å gjøre.

Ved at politikerne har fremhevet og forsvart seg selv, kan dette har gitt velgerne informasjon om politikernes mål og hvilke standpunkter de vil ta i ulike saker (Esaiasson & Håkansson 2002). Videre er det et overraskende funn at «forsvar og selvhevdelse» er den klart største kategorien når kategorien «angrep» er noe mindre. Det er viktig å merke seg at variabelen «Retorisk stil» består av flere sammensatte kategorier, slik at vi må se på kategoriene tilhørende hver retorikk for å vite hvilken retorisk stil som er mest fremtredene. Jeg lager en forenklet tabell av tabell 8.

Tabell 9: Andel (%) med retorisk stil i forenklet tabell.

Retorisk stil	Prosent
Selvhevdelse	70,6
Angrep	57,4
Forsvar	49,5

Tabellen viser at selvhevdelse benyttes i 2/3 av innleggene: politikerne vil fremheve egne politiske mål og sin «snille» side – jamfør funn av «ekte» valens og posisjonsargumenter. Vi ser også at politikerne har gått hyppigere til angrep enn hva de har forsvart seg. Jeg har antydnet at dette henger sammen med at også programlederen angriper med spørsmål, og at politikerne må velge hvilke angrep de svarer på. Vi skal nå se på hvilken retorisk stil politikerne benytter seg av i størst grad.

Tabell 10: Andel innlegg (%) med retorisk stil brukt av politikerne, N= totalt antall innlegg.

	Solberg(N=196)	Stoltenberg (N=200)	Jensen(N=95)	Lysbakken (N=64)	Navarsete (N=43)	Skei Grande (N=56)	Hareide (N=46)
Forsvare og selvheldelse	25	27,5	27,5	14	16,3	23,2	8,7
Angrep	14,3	14	13,7	21,9	30,2	8,9	15,2
Selvheldelse	13,3	8,5	8,42	6,2	7	16	17,4
Selvheldelse og angrep	8,7	9,5	10,5	17,2	21	19,6	21,7
Angrep og selvheldelse	12,24	5,5	13,7	12,5	9,3	17,8	19,6
Forsvare, selv., angrep	12,24	15,5	9,5	17,2	4,6	1,8	-.
Forsvare og angrep	3,6	9	9,5	9,4	7	7,1	4,3
Forsvare	7,6	7,5	5,3	-,	4,6	5,3	13
Angrep og forsvar	1	1,5	-,	-,	-,	-,	-,
Forsvare, angrep og selv.	1,5	1	-,	-,	-,	-,	-,
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Denne tabellen forteller oss at den største kategorien fra forrige tabell, «Forsvar og Selvhevdelse», ble fortrinnsvis benyttet av Jens Stoltenberg, Siv Jensen og Erna Solberg. Kategoriene er sammensatte og jeg lager en forenklet tabell for å få bedre oversikt over de tre retoriske stilene.

Tabell 11: Andel (%) med retorisk stil brukt av politikerne i forenklet tabell.

	Solberg	Stoltenberg	Jensen	Lysbakken	Navarsete	Skei Grande	Hareide
Selvhevdelse	73	67,5	60,6	67,1	58,2	78,4	67,4
Angrep	53,6	56	65,3	78,2	72,1	55,2	61
Forsvar	50,9	62	52	40,6	32,5	37,4	26

I tabell 11 ser vi at politikerne Solberg, Stoltenberg, Skei Grande, Hareide og Lysbakken bruker selvhevdelse som retorisk stil hyppigst. Jensen, Lysbakken og Navarsete holder flest innlegg med angrep, noe vi ser at de gjør relativt ofte. Vi ser også at Navarsete, Skei Grande og Hareide er de politikerne som forsvarer seg i minst grad, altså har de blitt møtt med færre angrep enn resterende politikere. Dette kan ha sammenheng med at de er til stede i færre debatter, og at de andre partilederne har kritisert hverandre i størst grad. Stoltenberg, Lysbakken, Solberg og Jensen har mange innlegg med forsvar som retorisk stil. Min tolkning er at Stoltenberg og Lysbakken har forsvart deres regjeringsperiode og tidligere politiske utførelser, mens Solberg og Jensen har forsvart ønskede politiske mål i en eventuell regjering.

På bakgrunn av forskningsspørsmålene ser vi nærmere på opposisjonslederne. Tabellen viser at opposisjonslederne Solberg, Jensen, Skei Grande og Hareide vært aktive i bruken av selvhevdelse. Retorikken innebærer positive henvisninger til egen persons status, karaktertrekk og ferdigheter (Bauhr & Esaiasson 2001). De har fremhevet seg selv og egen politikk for å vinne velgere, men om slike innlegg er informative varierer. Derfor er det nødvendig å se på sitater av politikerne.

5.4.1 Analyse av kvalitativ data

Jeg vil nå se på hvilken måte de retoriske innleggene gir informasjon til velgerne ved å tolke enkelte sitater fra debattene. Som nevnt er jeg interessert i stilen angrep, da den kan få frem informasjon om politikeren som de andre retoriske stilene ikke klarer på samme måte. For å understreke dette ser vi først på et på et eksempel av Erna Solberg som bruker selvhevdelse som retorisk stil, her med et ganske typisk utdrag fra et innlegg hvor hun svarer Jens Stoltenberg:

«Vi i opposisjonen kommer til å føre en bedre fremtidsrettet politikk enn hva du har gjort» (Erna Solberg (H), Duellen TV2 07.08.13).

Solbergs innspill her er vagt og kommuniserer så å si ingenting om hva hun kommer til å gjøre i en regjering. Hun antyder at noe vil skje, men ikke hva. Det samme er tilfellet med et innspill av Knut Arild Hareide:

«KrF skal være i en regjering som har et sosialt hjerte» (Knut Arild Hareide (KrF), Partiledersdebatt NRK 12.08.13).

For at selvhevdelse som retorisk stil skal være informativt for velgerne, må innlegget innebære mer enn «fremsnakking» av seg selv. Disse utsagnene er eksempler på at dette ikke nødvendigvis er tilfellet. Siden selvhevdelse er en fremtredende retorikk i valgdebattene og tidligere funn i studien viser at flere av innleggene består både av valens- og posisjonsargumenter, får velgerne noe informasjon fra politikerne i valgdebattene. Tendensen i debattene er likevel at politikerne ikke inkluderer informasjon om hva det politiske målet vil gå på bekostning av og det oppstår et kommunikasjonsproblem mellom velger og politiker.

La oss se nærmere på angrep. Dette er en hyppig benyttet stilart, og jeg vil belyse hvilken informasjon et slikt innlegg kan gi med ulike eksempler. Et eksempel på angrep er av Lysbakken i TV2s siste partiledersdebatt før valget:

«Vi kommer til å få det verste av hvert parti tror jeg; høyres skattepolitikk, FrPs klimapolitikk, KrFs familiepolitikk og Venstres liberalisering av arbeidslivet. Det er ikke bra for Norge vet du» (Audun Lysbakken (SV), Partiledersdebatt TV2 07.09.13).

Lysbakkens kommentar er i noen grad informasjonsrikt da han beskriver konkret hva han frykter i en ny regjering. Dette er hans oppfatning av hva som er «dårlig» politikk og gjenspeiler ikke nødvendigvis velgernes. Likevel gir det noen forvarsler til velgerne om hvilken politikk de kan vente seg, men det er opp til velgerne om de er enig eller uenig i denne politikken.

Jens Stoltenberg forsøkte å beskrive «medaljenes bakside» i et svar til Erna Solberg, ved å indirekte si at man ikke vet hva man vil få med en ny regjering;

«Matmomsen! Dere øker jo matmomsen i hvert alternative budsjett! Spørsmålet er om hva du vil gjøre med den om du kommer i en regjering med Siv Jensen» (Jens Stoltenberg (AP), Partiledersdebatt TV2 07.09.13).

Stoltenberg påpeker at en ny regjering vil øke prisene på matvarer. Han bruker matmosen som et eksempel på usikkerheten knyttet til et uavklart regjeringalternativ. Velgerne får nok en gang høre av statsministeren at med en ny regjering vet man ikke hva man vil få.

I debatter kan diskusjonen bli opphetet, og politikerne kan bli revet med. Likevel kan engasjement og delvis sinne være retoriske trekk som er gunstig for politikerne, da de både viser engasjement og handlingsvilje. Siv Jensens angrep mot Jens Stoltenberg, i partilederdebatt på TV2, er et klart eksempel på det:

«(..) Vi må tørre å si at mangfoldet i skolen er bra, dermed trenger vi ikke å være så redd for private skoler, du har gått på en selv» (Siv Jensen (FrP), Partilederdebatt TV2 21.08.13).

Dette innlegget er ikke informativt i den forstand at det er fokus på virkemidlene, men Jensens utspill viser delvis hva hun ønsker å gjøre i en eventuell regjering: Hun ønsker mer bruk av private skoler, men hun opplyser ikke hvordan hun skal få det til eller om den offentlige skolen skal nedprioriteres. Dette innlegget bærer også preg av at velgerne i noen grad må tolke seg frem til hva hun egentlig sier, noe som forutsetter både politisk kunnskap og interesse. Og hvor mye skal man forvente av seerne? Krever det høy grad av politisk kunnskap og interesse for å forstå budskapet? Da indikerer dette at et fåtall av velgerne kunne forutse utfallet av statsbudsjettet for 2015.

5.5 Tema som skapte konflikt

Frem til nå har vi sett på programledernes rolle og politikernes fremtreden i debattene, samt forekomsten av valensargumentasjon og ulike former for retorikk. Videre skal vi ta for oss enkelte temaer som utgjorde noen av konfliktområdene i statsbudsjettet 2015, for å se om det er sammenfall mellom debattens innhold og politiske forslag regjeringen presenterte i etterkant.

5.5.1 Samferdsel

Temaet samferdsel er en sak alle partiene er opptatt av, men Fremskrittspartiet i størst grad. En av deres fremste saker var å forbedre veiene og ha raskere vei-utbygging, men uten bruk av bompenger (Partiprogram Fremskrittspartiet 2013). I debattene hadde opposisjonen andre politiske mål og nye måter å finansiere sektoren på enn posisjonen. Debatten om samferdsel inneholdt også noen konkrete forslag knyttet til såkalt «OPS»¹⁵, kollektivtransport, bilavgifter og vei-utbygging. Ved bruk av begreper som «OPS» kan velgerne ha oppfattet debatten som vanskelig og kjedelig, da det kan være fremmed for dem. Dette er et eksempel på det som tidligere ble påpekt i 5.1 *Hvem har makten*: Bli debattene for detaljerte kan velgerne miste

¹⁵ Nærings- og handelsdepartementet definerer «OPS» slik: «En offentlig tjeneste som utvikles og/eller drives av private (eller sammen med det offentlige) der risiko fordeles mellom privat og offentlig sektor» (Nærings- og handelsdepartementet 2003).

interessen, selv om det kan være viktig informasjon som gis av politikerne. Programlederne avbrøt politikerne når dette var tilfellet. Politikerne måtte dermed diskutere mer generelt om nye politiske mål innenfor sektoren eller å beholde dagens politikk. Samtidig var det klare politiske uenigheter mellom posisjon og opposisjon tydelige, men også mellom opposisjonspartiene H, FrP, V og KrF. Påfølgende tabell forteller oss hva som fremmes av politikerne.

Tabell 12: Andel innlegg (%) med argumenter i tema «Samferdsel» for hver politiker. N= antall innlegg.

	Solberg (N=17)	Stolten- berg (N=18)	Jensen (N=14)	Lysbakken (N=4)	Navarsete (N=6)	Skei Grande (N=3)	Hareide (N=3)	Solvik Olsen (N=1)
Ønske om en ny samferdsels-politikk	76,5	--	42,6	--	--	--	67	100
Beholde dagens samferdsels-politikk	--	72,2	--	25	100	--	--	--
Mot bompenger	--	--	50	--	--	--	--	--
For bompenger	5,9	5,6	--	--	--	--	--	--
Økt fokus på kollektiv-transport	17,6	22,2	7,1	75	--	100	33	--
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Det er i hovedsak Erna Solberg som ønsker en ny politisk kurs innenfor temaet ”Samferdsel”, sammen med Siv Jensen, Knut Arild Hareide og Ketil Solvik Olsen. Som nevnt i metodekapittelet er kategorien en overordnet betegnelse for ønskede mål og ikke konkrete tiltak. Det som i størst grad ble fremhevet av opposisjonspolitikere som nye mål var raskere vei-utbygging. Her med «OPS» som et mulig tiltak, men programlederne avbrøt som nevnt debatten når begrepet eller andre detaljerte tiltak ble beskrevet. Et eksempel er en debatt i Valgstudio 02.09.13 med Erna Solberg og Jens Stoltenberg, der programleder Ingunn Solheim avbryter debatten om bilutslipp og miljøtiltak: «Det blir litt for detaljert å snakke om slike fond». Siv Jensen var en av dem som hadde klare mål, og ønsket kutt i bompengefinansieringen:

«Dette skal vi klare uten bompenger» (Siv Jensen (FrP), partilederdebatt NRK, 30.05.13).

Hun henviste til at veier kan bygges raskere og at man kan finansiere det uten bruk av bompenger. Dette er et klart og informativt budskap fra Jensen som sa hva hun ville gjøre hvis hun satt i en regjering. Hun er også den eneste politiker som er i mot bompenger, resterende

politikere er enten for eller kommenterer det ikke. Ingen velgere var nok overrasket over Fremskrittspartiets holdninger til bompenger, men at de fikk såpass lite støtte fra andre partier kan ha vært uventet. Likevel oppfatter jeg at debattene var et klart signal til velgerne om at når det gjelder bompenger, står FrP alene. Kan det være slik at Fremskrittspartiets velgere ikke fulgte godt nok med i debattene, eller hadde de for store forhåpninger til FrPs gjennomslagskraft i en regjering?

Samtlige politikere, unntatt Liv Signe Navarsete (som ikke kommenterer det, men mest sannsynlig er hun for) og Ketil Solvik Olsen, ønsket økt fokus på kollektivtransport. Det var bred enighet om at satsing på kollektivtransport og økt fokus på miljø henger sammen. Spesielt miljøpartiene Venstre og SV var opptatt av kollektivtransport som miljøtiltak. Siv Jensen nøyde seg med å foreslå «skattefradrag på kollektivtransport».

Opposisjonspartiene var enige om at endringer måtte til i sektoren, men på hvilken måte var de ikke samstemte om. Fremskrittspartiet ønsket å fjerne bompenger, mens Venstre ønsket flere miljøvennlige tiltak innenfor samferdselssektoren. Igjen visste velgerne at endringer ville komme med ny regjering, men hvilket parti som ville få igjennom sin politikk var heller uklart. Det ble aldri kommunisert klare politiske tiltak som ville bli gjennomført i en ny regjering. Om det var bompengefinansiering eller miljøvennlige tiltak som ville bli iverksatt var uklart for velgerne, da opposisjonen ikke ga noen felles retningslinjer. På samme tid; det var lite sannsynlig at FrP ville få gjennom kutt i bompengefinansiering. Vi står igjen med et tidligere stilt spørsmål: hvor mye kreves det av velgerne? De får ingen avklaringer i debattene, hvordan kunne de da vite utfallet? Da krever det mer av velgerne enn hva de er villige til og har interesse av å gi til politikken.

5.5.2 Arbeidslinja

Den såkalte «Arbeidslinja» var aldri et overordnet tema i debattene, men politikerne kom ved flere anledninger med korte innspill om økt sysselsetting som et ønsket mål. Det var særlig de borgerlige partiene som nevnte arbeidsledighetstrygd og påpekte at noe måtte gjøres. Partiene som ønsket en ny regjering, H, FrP, V og KrF, var klare på målet om økt sysselsetting – særlig «at de som ønsker å være i arbeid må få være en del av arbeidslivet». Et av Erna Solbergs mål var både å øke sysselsettingen blant funksjonshemmede og de som hadde havnet utenfor i samfunnet (tidligere kriminelle blant annet). Audun Lysbakken stilte spørsmål om Solbergs politikk ville føre til lavere eller større økonomisk ulikhet. Solberg svarte:

«Min politikk kommer til å gjøre at flere mennesker er i jobb, det som er det største skille mellom ulikhet i Norge er mellom de som er utenfor arbeidslivet og de som er innenfor arbeidslivet. Den største forskjellen er der, og når jeg får flere folk i jobb, blant annet fordi det blir mer gunstig for de som står utenfor å gå over til jobb tidlig, da betyr det at forskjellene blir mindre i Norge. For den største forskjellen er mellom oss som har jobb og de som står utenfor, og det er fattigdomsproblemer» (Erna Solberg (H), partilederdebat TV2, 07.09.13).

Innlegget til Solberg er langt og lite informativt. Det hun sier her er at hun vil gjøre noe med forskjellene i Norge, og det med å få flere inn i jobb, men hvilke tiltak? Virkemidler? Det mest informative i dette innlegget er at «det blir mer gunstig for de som står utenfor å gå over til jobb tidlig», noe som indikerer at noe vil skje «med noe». Innlegget bærer preg av at Solberg tydelig skjuler «medaljens bakside»: lavere økonomiske ytelser til uføretrygdete og strammere betingelser for de som mottar arbeidsledighetstrygd. Argumentet hennes er dermed abstrakt og svevende. Med slike innlegg kan ikke velgerne vite noe sikkert om hva som vil skje innenfor «arbeidslinja» med Solberg som statsminister.

Hvor stor plass fikk denne saken i debattene?

Tabell 13: Andel innlegg (%) med argumenter i tema «Arbeidslinja», n= antall innlegg fordelt på argument og N= totalt antall innlegg.

Arbeidslinja	Prosent	n	Prosent ikke til stede av total
Øke dagens sysselsetningsmål	43,2	16	97,95
Beholde dagens sysselsetningsmål	18,9	7	99,1
Økt sysselsetting av funksjonshemmede	13,5	5	99,4
For heltid for arbeidstakere	8,2	3	99,6
Økt sysselsetting av tidligere kriminelle og de utenfor	5,4	2	99,7
Mer valgfrihet for arbeidstakere	5,4	2	99,7
For deltid for arbeidstakere	5,4	2	99,7
Mindre valgfrihet for arbeidstakere	-.	-.	-.
	100,0	37	
Nullverdi: 745			
N: 782			
Nullverdi av totalt antall innlegg (%): 95,26			

Arbeidslinja ble lite debattert, bare 37 innlegg av 782 tok opp dette politikkområdet, og i 95,26 prosent av tilfellene ble ikke temaet nevnt. De velgerne som er opptatt av uføretrygd og arbeidsledighetstrygd fikk ikke noe klart signal om hva de hadde i vente. Når et tema sjeldent blir debattert, blir også innleggene preget av generelle og overfladiske fremstillinger, der

politikerne vil vise «medaljens framside» fremfor bakside. Videre ser vi at det er et tydelig ønske om å øke sysselsettingen. Kategoriene «Øke dagens sysselsettingsmål» (få flere mennesker inn i lønnet arbeid), «Økt sysselsetting av funksjonshemmede» og «Økt sysselsetting av tidligere kriminelle og de utenfor» er valensargumenter – alle politikere ønsker å få flere mennesker inn i arbeid. For å vite i hvilken grad valensargumenter er til stede i innleggene lager jeg en krysstabell.

Tabell 14: Andel innlegg (%) med valensargumentasjon i tema «Arbeidslinja», n= antall innlegg pr. politiker og N= totalt antall innlegg.

	Solberg (n=5)	Stoltenberg (n=4)	Skei Grande (n=3)	Hareide (n=2)
Økt sysselsetting av funksjonshemmede	60	--	--	50
Økt sysselsetting av tidligere kriminelle og de utenfor	--	--	33,3	--
Beholde dagens sysselsettingsmål	--	50	--	--
Mer valgfrihet for arbeidstakere	--	25	--	--
Øke dagens sysselsettingsmål	40	25	66,7	50
Sum N= 14	100,0	100,0	100,0	100,0

Vi ser at det er kun fire politikere som har innlegg med valensargumentasjon. For resterende politikere inneholdt innleggene både valens- og posisjonsargumentasjon (se appendiks A tabell 4). Jeg vil påpeke at temaet ofte var kun en liten del av et innlegg – innleggene var omfattende og flere temaer ble nevnt - noe som har påvirket antall valensargumenter. Da ble andre posisjonsstandpunkter fremtredende, for eksempel i arveavgiften, skattelette og bompengefinansiering. Dette påvirker antall valensargumenter, men valensutsagn var til stede når temaet, en sjelden gang, ble debattert.

Analyse av kvalitativ data

For å vite informasjonsverdien til politikernes innlegg vurderer vi noen typiske argumenter fra debattene:

«Flere arbeidsplasser» (Erna Solberg (H), "Duellen" på TV2 20.06.13).

«Få folk tilbake i jobb» (Erna Solberg (H), Partilederdebat på NRK 12.08.13).

«Får vi ned sykefraværet får vi ned betydelige utgifter» (Siv Jensen (FrP), Partilederdebat på TV2 13.06.13).

«Jeg vil få flere inn i jobb» (Erna Solberg (H), Partilederdebat på TV2 07.09.13).

Dette er eksempler på valensargumenter om vi ser bort fra Siv Jensens argument, som framstår som en tautologi. Det er Erna Solberg som oftest uttrykker ønsket om å få flere mennesker i jobb, men alle politikerne er enige om å øke sysselsettingen. Det som ikke nevnes er virkemidlene. Vi ser på sitater av Erna Solberg om hun har nevnt tiltak hun ønsket å gjennomføre.

«Raskere behandling vil få flere tilbake i arbeidslivet» (Erna Solberg (H), Duell TV2 20.06.13).

«Mindre byråkrati og fulltidsstillinger» (Erna Solberg (H), Partiledersdebatt TV2 21.08.13).

«Folk som går på trygd..Det må lønne seg å jobbe, de må ha lavere skatt» (Erna Solberg (H), Partiledersdebatt TV2 07.09.13).

Dette er tiltak som Solberg mener vil få flere mennesker i jobb. Hun driver en generell byråkratikritikk i de to første innleggene. Om dette oppfattes som klargjørende er nok avhengig av øynene som ser. De fleste politikere ønsker at folk skal få raskere saksbehandling slik at de kommer seg tilbake i jobb, at det ikke skal være byråkratisering. Flere i tidligere regjeringer har forsøkt å gjøre noe med dette, uten store resultater. Utsagnet om at «det skal lønne seg å jobbe» beskriver ikke konkret noe virkemiddel, men den informerte tilhøreren forstår at Solberg sikter til et sentralt argument i «Arbeidslinja»: spranget mellom levekårene til de som er i jobb og de som lever på trygd må være så stort at ingen vil ønske å leve på trygd. Fordi dette virkemidlet ikke nevnes eksplisitt, er det tvilsomt om det store flertallet av seerne fikk med seg dette poenget.

Arbeidsmiljøloven

Det som er viktig å merke seg er etterspørselen etter flere fulltidsstillinger av Erna Solberg i sitat nummer 6. I etterkant av statsbudsjettet for 2015 la regjeringen frem et forslag om å endre arbeidsmiljøloven, der flere midlertidige stillinger var en følge (Regjeringen 2014). Erna Solberg har dermed gitt et valgløfte som hun ikke har fulgt opp. Her har ikke velgerne bare fått manglende informasjon, men også feil informasjon. Over hele Norge var det protestbevegelser mot den nye loven 28.januar 2015 (Sandmo 2015), og Iver Johnsen, nestleder i NTL ved NTNU, protesterte i Trondheim og sa på NRK Midtnytt samme dag: «Dette har ingen gått til valg på!» (NRK 2015).

Solberg sto ikke alene i ønsket om å endre arbeidsmiljøloven:

«Endre arbeidsmiljøloven, folk må få styre seg selv. Alt for mange på trygd» (Trine Skei Grande (V), Partiledersdebatt NRK 30.05.13).

«Arbeidsmiljøloven tillater ikke fleksibilitet og det synes vi er feil. Det trengs fleksibilitet. Det er utfordringer med flere på trygd» (Trine Skei Grande (V), Partilederdebat NRK 30.05.13).

Begge innleggene av Skei Grande viser til et konkret mål. Hun mener at arbeidsmiljøloven mangler fleksibilitet, og dette oppfatter jeg som et klart forvarsel om at noe vil skje med den. Det som derimot ikke nevnes er innholdet i «endringen» og hva hun mener med «fleksibilitet». Innlegget er dermed mangelfullt når det kommer til virkemidlene og hvilke konkrete tiltak som vil iverksettes. Det at loven skulle endres til å inneholde flere midlertidige ansettelser ble ikke nevnt, slik at velgerne reagerte såpass sterkt kan delvis være på grunn av manglende informasjon.

Hovedmålet til opposisjonspartiene når det gjelder arbeidslinja er å få flere inn i jobb, og selv om det er opposisjonspartiene H, FrP, V og KrF som fremmer dette i størst grad, ønsker også posisjonspartiene AP, SV og SP dette. Likevel er Jens Stoltenberg fornøyd med det regjeringen har fått til, og han og regjeringspartiene er i større grad uenige om (de vage) tiltakene som opposisjonspartiene fremmer.

«Med dere vil det bli svekkelse i arbeidstakernes rettigheter, det er politikk jeg er uenig i» (Jens Stoltenberg (AP), Partilederdebat NRK 06.09.13).

I dette innlegget kan det se ut til at Stoltenberg så faresignalene av den eventuelle politikken som ville bli ført. Var det i hovedsak posisjonspartiene som så signalene og ikke velgerne? Politikerne er eksperter på egen politikk og retorikk, og har i større grad enn noen andre «knekt koden» for hva som egentlig sies i et innlegg. Hva sier dette oss om politisk representasjon og hva som forventes av velgerne? Politikernes retoriske stil og lav informasjonsverdi skader da den politiske debatten for velgerne, for det krever for mye av dem og skaper et sterkt skille mellom de som mestrer å tolke budskapet og de som ikke gjør det.

Som nevnt innledningsvis er ikke «Arbeidslinja» et overordnet tema i debattene. Det er en sak som er sporadisk til stede, og den debatteres kun i noen grad. Opposisjonspartiene «hinter» i debattene om at noe vil skje, både med å få flere inn i jobb og med endring av arbeidsmiljøloven. Likevel er det mangel på eksplisitte tiltak og virkemidler for gjennomføring, og hva som ble sagt i debattene har lite sammenheng med regjeringens forslag for å øke sysselsettingen. Det blir et kommunikasjonsproblem mellom velger og politiker, der velgerne ikke får tilstrekkelig med informasjon.

6.0 Oppsummering

Jeg har anvendt en metodetriangulering i studien for å se på graden av sammenfall mellom valgdebattene og regjeringens forslag til statsbudsjettet. Med kvantitativ metode har jeg strukturert debattene og skaffet meg oversikt over debattenes innhold – både i hvilke temaer som har vært mest fremtredende og hva som ble sagt av politikerne. For å forstå budskapet i det som blir sagt trengs det en friere tolkning av innholdet, og her har kvalitativ metode vært nødvendig. Trianguleringen har gjort det mulig å besvare forskningsspørsmålene: (1) *Hvorfor mistet flere av Høyre- og Fremskrittspartiets velgere tillit til regjeringen da statsbudsjettet for 2015 ble lagt frem?* og (2) *Framstår politikerne som mer moderate under valgkampen enn de er i praktisk politikk?* I denne delen vil jeg oppsummere funnene og tolkningen, og trekke frem tidligere forskning fra kapittel 3.

I analysen kom det frem at enkelte temaer, som debatten om hvilke regjeringssamarbeid som var mulige, har fått mye plass. En konsekvens av dette er at andre temaer har fått mindre plass i debattene. Det er negativt for velgerne at saker ikke blir diskutert (Aardal m.fl. 2004), og at rammer for tiltak ikke blir nevnt. Esaiasson og Håkansson (2002) mener det er nødvendig at regjeringalternativene gir tilstrekkelig med informasjon til velgerne. Analysen jeg har presentert, viser at valgdebattene i 2013 ikke gjorde det, og at både programlederne og politikerne er en del av problemet. Programlederne styrer debattene i (for) stor grad og politikerne gir informasjon som er vag og utydelig. Enkelte tema var mer ønskelig å snakke konkret om for politikerne, som for eksempel helse og skole. Men dette er også tema som ikke har skapt konflikt i etterkant av regjeringens forslag til statsbudsjettet. Saker de ikke vil at skal komme frem snakker de også mindre om. I tillegg er det slik Jenssen og Jamtøy (2005) påpeker: det er en «mismatch» mellom mediene (programlederne) og politikerne - de er ikke enige om hva som er viktig å formidle, og motarbeider hverandre slik at velgerne forblir uinformerte.

Analysen viser at innlegg med både «ekte» valensargumentasjon og posisjonsstandpunkter anvendes i stor grad av politikerne. Solberg og Jensen har også påpekt hva de er for og imot, for å fremstå som en handlekraftig regjering, men funnene viser at dette ikke er tilfellet i saken som skapte mest misnøye i etterkant av statsbudsjettet: «arbeidslinja». Jeg finner videre at det er i debatter med kun én deltaker at posisjonssaker hyppigst presenteres som valensargumentasjon. Politikerne har vært bedre til å presentere posisjonsstandpunkter enn argumentene til Budge og Farlie (1983) vil ha oss til å tro. Men selv om posisjonsargumenter gir noe mer informasjon enn valensargumenter gjør, er min oppfatning at posisjonsargumenter

ikke nødvendigvis gir tilstrekkelig med informasjon til velgerne. «Medaljens bakside» kan fortsatt skjules selv om en politiker sier han er for eller mot skattelette. Velgerne vet fortsatt ikke hva «skattelette» vil gå på bekostning av. Men kan vi forvente at politikerne skal redegjøre for alle følger av deres politiske mål? Det er kanskje mye å forlange, men konsekvensene er at debatten bærer preg av fremsnakking av seg selv og angrep mellom politikerne, fremfor konstruktiv debatt. Retorikken politikerne anvender preger dermed debattens informasjonsverdi. Likevel forteller argumentasjonsform og retorisk stil kun hvordan innleggene presenteres og ikke hva de inneholder. Dette viser bare en del av forklaringen til hvorfor det oppstår et kommunikasjonsproblem og velgerne forblir uinformerte. Flere årsaker kan også være en del forklaringen til hvorfor velgernes tillit ble svekket. Jeg vil derfor trekke fram andre potensielle årsaker.

Forslagene ble kritisert for sin sosiale profil og skattekutt til de rike (Eilertsen 2014), og foreslåtte endringer for de uføretrygdede skapte debatt (Kagge m.fl. 2014). Jeg har tidligere i oppgaven stilt spørsmål om det kan forventes av velgerne at de tolker innleggene fra politikerne. Jeg vil hevde det er for mye å forlange. Når politikerne bruker retoriske fremgangsmåter som viser kun deler av politikken, mener jeg det skapte grunnlag for at mange ble overrasket og skuffet da forslaget til statsbudsjettet for 2015 ble lagt fram. På samme tid tror jeg ikke nødvendigvis at politikerne bevisst tar sikte på å forvirre publikum. Hvem som skulle danne ny regjering og hvem som ville «vinne» frem sine saker var uklart også for dem. Dette kan for eksempel være tilfellet for bil- og miljøavgiftene og bompengefinansiering. Men hadde opposisjonen nevnt kutt i barnetillegget for uføre i debattene, ville de trolig ha mistet velgere, særlig Fremskrittspartiet. Dermed er det grunn til å tro at når det gjelder uføre er det en bevisst underkommunisering av den politikken en vil igangsette.

Debattene om statsbudsjettet 2015 illustrerer utfordringer ved politisk representasjon. Esaiasson og Holmberg (1996) fant at sanksjonsteorien er mest dekkende i Sverige: Velgerne reagerer på politiske avgjørelser i etterkant. Denne studien av det norske valget 2013 antyder hvorfor det blir slik. En årsak er at politikernes mål går lengre enn velgernes, og velgerne får en mer ytterliggående politikk enn den de trodde de stemte på. Det er stadig en uoverensstemmelse mellom politikernes og velgernes mål (Narud & Valen 2007). Ut i fra forskningsspørsmålene kan det tenkes at noen av velgerne som stemte Høyre og Fremskrittspartiet i 2013 fikk mer enn hva de hadde bedt om. Deres ønske var en ny regjering med en ny kurs: «gjør mer eller gjør mindre, men bare akkurat nok» (Stimson 1991:125).

Fremskrittspartiets velgere kan også ha opplevd å ha fått *for lite* av hva de ba om: de hadde konkrete ønsker innenfor samferdselssektoren, men de fikk kun oppfylt noen av dem. Kutt i bompengefinansieringen er et eksempel på hva partiet ikke fikk gjennomslag for, og kan ha gitt frustrerte velgere.

En alternativ forklaring til denne «mismatchen» mellom politikerne og velgerne er realiteten som møter politikerne og partiene i en regjering. «Å oppnå regjeringsmakt gjør at man må ta ansvar for upopulære avgjørelser» (Valen & Narud 2004:59). En regjering skal ikke bare få frem sine saker og sitt sakseierskap, men også samarbeide med en eller flere partier. I tillegg må mindretallsregjeringer, som nåværende regjering, få støtte fra andre partier på Stortinget for å få gjennomslag for sin politikk. Det politiske dilemma oppstår: regjeringen må «ofre» noen saker og inngå kompromiss med andre partier, og velgernes ønsker nedprioriteres (Østerud m.fl. 2003). Ansvar som møter regjeringen fører til ytterligere tap av valgoppslutning, og misforholdet øker. Dermed undergraves det representative folkestyre (Østerud m.fl. 2003). På samme tid kan vi trekke slutningen at når politikerne må samarbeide, tvinges de også til å moderere seg. En mulig tolkning fra Narud og Valen (2007) sin representasjonsundersøkelse er at velgerne da skal bli mer fornøyde, der politikernes og velgernes mål forenes i større grad. Problemet oppstår når politikerne i regjering «vinner» enkelte saker og taper andre. Velgerne får enten-eller-politikk, noe som ikke nødvendigvis samsvarer med noen av deres ønsker. Hva det innebærer å sitte i en koalisjonsregjering er en virkelighet som kan skade partiene og svekke regjeringsmakten om de ikke er bevisste på hva de lover i en valgkamp.

I følge Stimson (1991) kommer reaksjoner fra opinionen for sent til at regjeringspartiene kan reagere, og treghet i det offentlige systemet gjør at regjeringen ikke kan reversere forslag. For flere politiske beslutninger kan dette være tilfelle, men et statsbudsjett må gjennom et Storting for vedtak. Ved at mediene stiller politikerne til veggs og er deres vakthunder kan forslag justeres og tilpasses velgernes ønsker. I dette tilfellet var det Venstre og Kristelig Folkeparti – med meningsmålingene i ryggen - som endret noe på budsjettet. Velgerne fikk likevel et innblikk i hva regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet ønsket, uten påvirkning fra andre, og det viste seg å skade begge partier.

En annen faktor som kan påvirke tilliten til velgerne er hva mediene vektlegger i en valgkamp. Fra studier av valget i 2001 vet vi at sakene fikk betydelig mindre plass i medieoppslag enn det politiske spillet (Waldahl & Narud 2004). Det vi vet fra valget 2013 er

at mediene fokuserte i stor grad på partilederne Erna Solberg, Jens Stoltenberg og Siv Jensen (Nipen 2013). Særlig var statsministerkandidatene Solberg og Stoltenberg i sentrum i debattene, noe som indikerer et sterkt personfokus i valgkampen 2013. Det derimot Lauvås' (2014) analyse viste var betydelig fokus på de politiske sakene i mediene før valget 2013. Det kan se ut til at velgerne har hatt et *tilbud* om informasjon i aviser, men *hvilke* saker mediene fokuserte på er uklart. Hvordan sakene ble fremstilt, blant annet gjennom tolkningsrammer og fokusering, kan ha også påvirket hva som ble kommunisert til velgerne.

7.0 Konklusjon

I innledningen presenterte jeg noen mulige årsaker til at Fremskrittspartiet mister velgere, der forklaringene baserte seg på forslagene i statsbudsjettet (Ruud m.fl. 2014). I denne studien har jeg forsøkt å vise at bildet er mer nyansert. Hvilken retorikk politikerne benytter seg av og hvor informative innleggene er, har betydning for velgernes oppfatning av politikken deres og dermed forventningene til den. Mange har beskrevet en holdningsmessig «mismatch» mellom velgerne og politikerne. Flere velgere ønsket en forandring etter åtte år, men de fleste ønsket ikke store omveltninger. Jeg vil peke på tre årsaker til at reaksjoner oppsto da regjeringens forslag til statsbudsjettet for 2015 ble presentert.

- a) **Manglende informasjon til velgerne.** Velgerne fikk ikke tilstrekkelig informasjon i debattene for hva de ville få med en ny regjering. Politikerne fremstilte seg som mer moderate enn de er, ved å underkommunisere hva deres politiske mål innebar. Det er også en motsetning mellom programlederne og politikerne som bidrar til å gjøre kommunikasjonen mindre informativ. Politikerne vil agitere, journalistene vil underholde.
- b) **Stor variasjon i velgernes politiske kompetanse.** En forklaring kan være at mange velgere slett ikke følger debattene eller at de ikke forstår innholdet i dem. En del så ikke forvarslene om politikken som skulle komme. Et eksempel her er bompengefinansieringen og Fremskrittspartiets løfter. FrPs velgere kan ha hatt for høy tillit til at partiet ville få gjennom dette, selv om debattene demonstrerte at Fremskrittspartiet sto alene.
- c) **Politisk retorikk.** De som gjennomskuer politisk retorikk, klarer i større grad å tolke politikernes budskap. Det krever høy politisk kunnskap og interesse. Denne gruppen utgjør et mindretall av befolkningen. Hvis valgdebatter forutsetter tolkning og analytiske ferdigheter for å forstå hva som sies, vil det være få velgere som fullt ut skjønner hva de stemmer på.

Ved å se på graden av sammenfall mellom debattens innhold og regjeringens forslag til statsbudsjettet, kan det gis en mulig forklaring til hvorfor Høyre- og Fremskrittspartiets velgere vendte ryggen til regjeringen: det oppstår et kommunikasjonsproblem mellom velger og politiker, som ikke er uberørt av programlederen i debattene. Konsekvensen er at velgernes tillit svekkes. Konklusjonen er enkel: Velgere som ikke har annet grunnlag for sine forventninger til en regjering enn valgdebattene på TV vil ofte bli overrasket og noen ganger skuffet over den politikken de får.

Litteraturliste

- Allern, S. (2011). *Fjernsynsvalgkampen. Program, deltakere og maktkamp 1961-2009*. Oslo: Pax Forlag.
- Ansolahehere, S., Iyengar, S., Simon, A. & Valentino, N. (1994). Does Attack Advertising Demobilize the Electorate? *American Political Science Review* 88(4): 829-838.
- Ansolahehere, S. & Iyengar, S. (1995). *Going Negative. How Attack Ads Shrink and Polarize the Electorate*. New York: The Free Press, A Division of Simon & Schuster Inc.
- Asp, K. (1986). *Mäktiga massmedier: studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Bauhr, M. & Esaiasson, P. (2001). 'Trust me!' – On the nature of ethos argumentation. I K. Gomard & A. Krogstad (red.), *Instead of the ideal debate. Doing politics and doing gender in Nordic political campaign discourse*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Blindheim, A. (2014). Minst 10 000 i 8.mars-tog på Youngstorget. *Dagbladet*. Hentet 13.04.2015, fra: http://www.dagbladet.no/2014/03/08/nyheter/samfunn/politikk/8_mars/kvinnedagen/32206794/
- Budge, I. & Farlie, D. (1983). *Explaining and predicting elections: Issue effects and party strategies in twenty-three democracies*. London: Allan and Unwin.
- Converse, P. E. & Pierce, R. (1986). *Political Representation in France*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press.
- Eide, M. (1991). *Medievalkamp*. Oslo: Tano A.S.
- Eide, M. (2001). *Til dagsorden!: journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eide, T. (2006). *Aristoteles Retorikk*. Oslo: Vidarforlaget A/S.
- Eilertsen, T. (2014). Kommentar: Noe har gått fryktelig galt for Regjeringen. *Aftenposten*. Hentet 13.04.2015, fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Kommentar-Noe-har-gatt-fryktelig-galt-for-Regjeringen-7768764.html>
- Esaiasson, P. & Holmberg, S. (1996). *Representation From Above. Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden*. England: Dartmouth Publishing Company Limited.
- Esaiasson, P. & Håkansson, N. (2002). *Besked Ikvall. Valprogrammen i Svensk Radio och Tv*. Sverige: Stiftelsen Eftermedierna i Sverige.

- Finkel, S. & Geer, J. (1998). A Spot Check: Casting Doubt on the Demobilization Effect of Attack Advertising. *American Journal of Political Science* 42 (2): 573-95.
- Fiorina, M. (1981). *Retrospective Voting in American National Elections*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Gomard, K. (2001). Negotiating competence and gender: an analysis of televised political debates in Denmark. I K. Gomard & A. Krogstad (red.), *Instead of the ideal debate. Doing politics and doing gender in Nordic political campaign discourse*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gulbrandsen, T., Engelstad F., Klausen, T. B., Skeje, H., Teigen, M. & Østerud, Ø. (2002). *Norske makteliter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Gundersen, I. (2013). Slik skal reservasjonsretten praktiseres. *Aftenbladet*. Hentet 13.04.2015, fra: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/politikk/Slik-skal-reservasjonsretten-praktiseres-3280432.html>
- Hart, A. & Middleton, J. (2012). *Priming, Projection, or Both? Reevaluating the Classic Media Priming Hypothesis*. Ikke-publisert artikkel.
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i Sosiologi og Statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hernes, G. (1978). Det medievridd samfunn. I G. Hernes (red.), *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Higley, J. & Burton, M. G. (1989). The Elite Variable in Democratic Transitions and Breakdown. *American Sociological Review*, 54 (1) 17-32.
- Holsti, O. R. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. USA: Addison-Wesley Publishing Company.
- Iyengar, S. & Kinder, D. (1987). The Priming Effect. I S. Iyengar & D. Kinder (red.), *News That Matters*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jamtøy, A. I. & Hagen, I. (2007). Iscenesatt politikk – strategier for å lage underholdende TV. I A. T. Jenssen & T. Aalberg (red.), *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jamtøy, A.I. & Aalberg, T. (2007). TV-seernes vurdering av den medialiserte politikken. I A.T. Jenssen & T. Aalberg (red.), *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jenssen, A. T. & Jamtøy, A. I. (2005). Valg på sviktende grunnlag? Et begrunnet spørsmål om fornuften i moderne valgkamper. *Tidsskrift For Samfunnsforskning* 46 (3), 267-296.

- Jenssen, A.T. & Aalberg, T. (2004). På valgkampens slagmark. En eksperimentell studie av medieeffekter. I B. Aardal, A. Krogstad & H.M. Narud (red.), *I Valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jenssen, A.T. & Aalberg, T. (2007). Den politiske allmenningens tragedie? I A.T. Jenssen & T. Aalberg (red.), *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kagge, G., Ruud, S. & Tjernshaugen, K. (2014). Hadde jeg visst hva Frp sto for, ville jeg aldri verden ha stemt på dem. *Aftenposten*. Hentet 13.04.2015, fra: http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/-Hadde-jeg-visst-hva-Frp-sto-for_-ville-jeg-aldri-verden-stemt-pa-dem-7773018.html
- Karlberg, M. & Mral, B. (1998). *Heder och Påverkan. Att analysera moderen retorikk*. Stockholm: Bokforlaget Natur och Kultur.
- Karlsen, R. (2007). Den første internettvalgkampen? Velgernes informasjonskilder. I B. Aardal (red.), *Norske Velgere. En studie av stortingsvalget i 2005*. Oslo: N.W. Damm & Søn.
- Karlsen, R. (2011). Velgernes valgkamp. I B. Aardal (red.), *Det politiske landskap: en studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Key, V.O., Cummings, M. & Maass, A. (1966). *The Responsible Electorate, Rationality In Presidential Voting 1936 – 1960*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. California: SAGE Publications, Inc.
- Krogstad, A. (2004). Noen retoriske øvelser i fordeling av skyld og ære. I B. Aardal, A. Krogstad & H.M. Narud (red.), *I Valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krupnikov, Y. (2014). How Negativity Can Increase and Decrease Voter Turnout: The Effect of Timing. *Political Communication*, 31 (3), 446-466.
- Lau, R., Sigelman, L. & Rovner, I. B. (2007). The Effects of Negative Political Campaigns: A Meta-Analytic Reassessment. *The Journal of Politics*, 69 (4), 1176-1209.
- Lauvås, R. M. (2014). *Pikenes Jens, Jern-Erna og Singel Siv. En kvantitativ innholdsanalyse av medias framstilling av mannlige og kvinnelige politikere før stortingsvalget i 2013*. Masteroppgave i statsvitenskap, NTNU. Trondheim.
- Lelkes, Yptach og Iyengar, Shanto (2013). «The Hostile Audience: Selective Exposure to Partisan Sources and Affective Polatization». 'Ikke-publisert aritikkel'.
- Lipset, S. M. & Rokkan, S. (1967). Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignment: An Introduction. I S. M. Lipset & S. Rokkan (red.), *Party Systems and Voter Alignments*. New York: The Free Press.

- Martinussen, W. (2003). *Folkestyre? Politisk medborgerskap i Norge over den siste generasjonen*. Makt- og demokratiutredningen 1998-2003. Rapportserien nr. 59, april 2003. Oslo: Unipub forlag.
- Mayhew, D. R. (1974). *Congress, The Electoral Connection*. New Haven: Yale University Press.
- Matthews, D.R. & Valen, H. (1999). *Parliamentary Representation: The Case of the Norwegian Storting*. Columbus, Ohio: The Ohio State University.
- Miller, W. E. & Stokes, D. E. (1963). Constituency Influence in Congress. *The American Political Science Review*, 57 (1) 45-56.
- Narud, H. M. & Valen, H. (2007). *Demokrati og Ansvar. Politisk Representasjon i Et Flerpartisystem*. N.W. DAMM & SØN AS.
- Narud, H. M. & Waldahl, R. (2004). Den «lange» valgkampen. Mediestoffet i månedene før valget. I B. Aardal, A. Krogstad & H.M. Narud (red.), *I Valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nipen, K. (2013). Norske medier kjører amerikansk valgkamp. *Aftenposten*. Hentet 09.03.15, fra: <http://www.aftenposten.no/kultur/Norske-medier-kjorer-amerikansk-valgkamp-7303017.html>
- Nord, L. & Strömbäck, J. (2012). Demokrati, medier och journalistikk. I L. Nord & J. Strömbäck (red.), *Medierne och demokratin*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Norris, P., Curtice, J., Sanders, D., Scammell, M. & Semetko, H. A. (1999). *On Message. Communicating The Campaign*. SAGE Publications Inc.
- NRK (2015). *Distriktsnyheter Midt nytt*. Hentet 01.04.2015, fra: <http://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-midt nytt/DKTL99012815/28-01-2015>
- Nærings- og handelsdepartementet (2003). *Kartlegging og utredning av former for offentlig privat samarbeid*. KPMG AS.
- Partiprogram Fremskrittspartiet (2013). *Frihet, Trygghet og Handlekraft*. Sør-Trøndelag.
- Petrocik, J. R. (1996). Issue Ownership In Presidential Elections, with a 1980 Case Study. *American Journal of Politics Science*, 40 (3) 825-850.
- Petterson, O., Holmberg, S., Lewin, L. & Narud, H. M. (2002). *Demokrati utan ansvar*. Stockholm: SNS-förlag.
- Proposisjon til Stortinget (2014). *Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)*. For budsjettåret 2015. Det Kongelige Finansdepartement.
- Regjeringen (2009). *Finanskrisen rammer Norge mindre enn andre land*. Hentet 07.04.2015, fra: <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/finanskrisen-rammer-norge-mindre-enn-and/id561745/>

- Regjeringen (2014). *Prop. 39 L (2014-2015)*. Hentet 13.04.2015, fra: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/Prop-39-L-20142015/id2342898/?docId=PRP201420150039000DDDEPIS&ch=1&q=>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og Mangfold*. 3. Utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rokkan, S. & Valen, H. (1964). Regional Contrasts in Norwegian Politics: A Review of Data from Official Statistics and from Sample Surveys. I E. Allardt & Y. Littunen (red.), *Cleavages, and Party Systems, contributions to Comparative Sociology*. Helsinki: Transactions of the Westmarck Society.
- Ruud, S., Kagge, G. & Salvesen, G. (2014). Syv grunner til at Frp sliter. *Aftenposten*. Hentet 13.04.2015, fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Syv-grunner-til-at-Frp-sliter-7783091.html>
- Sandmo, E. (2015). Legger ned arbeidet i protest mot Eriksson. *NRK*. Hentet 01.04.2015, fra: <http://www.nrk.no/trondelag/legger-ned-arbeidet-i-protest-mot-eriksson-1.12146899>
- Sandvik, S. & Bulai, E. M. (2014). Slik har de løst konfliktsakene. *NRK*. Hentet 19.03.15, fra: <http://www.nrk.no/norge/slik-har-de-lost-konfliktsakene-1.12056701>
- Stanghelle, H. (2014). Harald Stanghelle kommenterer: En knusende budsjettendom. *Aftenposten*. Hentet 20.04.2015, fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Harald-Stanghelle-kommentererEn-knusende-budsjettendom-7787041.html>
- Statsbudsjett (2015a). *Fra A til Å*. Hentet 20.01.15, fra: <http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2015/Statsbudsjettet-fra-A-til-A/>
- Statsbudsjett (2015b). *Revidert budsjett på 1-2-3*. Hentet 20.05.15, fra: <http://www.statsbudsjettet.no/Revidert-budsjett-2015/Artikler/Revidert-budsjett-pa-1-2-3/>
- Stimson, J. A. (1991). *Public Opinon in America. Moods, Cycles & Swings*. Colorado: Westview Press, Inc.
- Stokes, D. E. (1966). Spatial Models of Party Competition. I A. Campbell, P. Converse, W. Miller & D. Stokes (red.), *Elections and the Political Order*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Stokes, D. E. (1992). Valence Politics. I D. Kavanagh (red.), *Electoral Politics*. Oxford: Clarendon Press.
- Strömbäck, J. (2004). *Den medialiserade demokratin: om journalistikens ideal, verklighet och makt*. Stockholm: SNS Förlag.
- Strömbäck, J. og Kaid, L. L. (2008). Swedish election news coverage: Towards increasing mediatization. I J. Strömbäck & L. L. Kaid (red.), *The Handbook of Election News Coverage around the World*. New York: Routledge.

- Thomassen, J. (1994). Empirical Research into Political Representation: Failing Democracy or Failing Models? I M. K. Jennings & T.E. Mann (red.), *Elections at Home and Abroad*. The University of Michigan Press.
- Thorbjørnsrud, K. (2003). Politiske nyhetsjournalister: Aktører uten intensjoner? *Norsk medietidsskrift*, 10, 7-32.
- Tjernshaugen, K., Mauren, A. & Glomnes, L. M. (2014). Ny meningsmåling: Regjeringens budsjett begeistrer ikke blåblå velgere. *Aftenposten*. Hentet 20.04.2015, fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Ny-meningsmalingRegjeringens-budsjett-begeistrer-ikke-blabla-velgere-7787077.html>
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Trettebergstuen, A. (2015). Folket som ikke forstår. *NRK*. Hentet 13.04.2015, fra: <http://www.nrk.no/ytring/folket-som-ikke-forstar-1.12176914>
- Tversky, A. & Kahneman, D. (1981). The framing of decision and the psychology of choice. *Science, New Series*, 211(4481), 453-458.
- Valen, H. & Narud, H. M. (2004). Strategi og politikk. Ledernes vurdering av valgkampen. I B. Aardal, A. Krogstad & H.M. Narud (red.), *I Valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Waldahl, R. & Narud, H. M. (2004). Den «korte» valgkampen. Mediestoffet i fire uker før valget. I B. Aardal, A. Krogstad & H.M. Narud (red.), *I Valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Westerståhl, J. (1972). *Objektiv nyhetsformidling*. Stockholm: Nordstedt och Söner.
- Østerud, Ø., Engelstad, F. & Selle, P. (2003). *Makten og demokratiet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Aalberg, T. & Brekken, T. (2007). Når spill og enkeltepisoder blir viktigst. I A.T. Jenssen & T. Aalberg, *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aalberg, T., Van Aelst, P. & Curran, J. (2010). Media Systems and the Political Information Environment: A Cross-National Comparison. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 15, 251-71.
- Aardal, B., Krogstad, A. & Narud, H. M. (2004). Valgkamp på norsk. I B. Aardal, A. Krogstad & H.M. Narud, *I Valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.

Appendiks

A. Tabeller

Tabell A1: Rangering av alle tema som ble debattert i valgkampdebattene.

Tema	Antall innlegg
Helse	194
Regjeringsalternativ	158
Prioriteringer i skolen	148
Miljø versus Olje	128
Skattelettelser	112
Bedrifter og Gründere	75
Handlingsregelen	70
Samferdsel	66
Eldreomsorg	60
Forskning og utvikling	41
Næringsliv og konkurransedyktighet	41
Arbeidslinja	37
Formueskatt	34
Innvandringspolitikk	33
Distriktpolitikk	28
Asylpolitikk	26
Arveavgift	20
Familiepolitikk	18
Permisjonsordninger	17
Bistand	17
Barnehageprisen	10
Barnehageplass	7
Importhandel	3
Kommunesammenslåing	3
Politi og sikkerhet	2

Tabell A2: Andel (%) av valensargumenter i partilederdebat og valgstudio for Trine Skei Grande (V). n= antall valensargumenter, N= totalt antall valensargumenter.

Programformat	n	Valensargumenter (%)
Partilederdebat	20	90,9
Valgstudio	2	9,1
N= 22		

Tabell A3: Andel (%) av valensargumenter i partilederdebat og valgstudio/duell for Erna Solberg. n= antall valensargumenter, N= totalt antall valensargumenter.

Programformat	n	Valensargumenter (%)
Partilederdebat	22	49
Valgstudio/Duell	23	51
N= 45		

Utregning

Utregning av valensargumentasjon i ordinære innlegg sammenlignet med sluttappellene:

I de ordinære innleggene: 166 av 700 innlegg er valensargumentasjon. 700 innlegg er antallet for de syv partilederne. Prosenten viser at 23,7 prosent av innleggene inneholder valensargumentasjon.

For sluttappellene, for kun de syv partilederne, er hele 57,14 prosent av innleggene valensargumentasjon.

Sammenlignet er det høyere bruk av valensargumentasjon for sluttappellene enn i de ordinære innleggene (57,14 prosent versus 23,7 prosent). Tallet er naturligvis høyt, da det er færre antall innlegg i sluttappeller enn i ordinære innlegg. Funnet viser likevel at politikerne fremhever valensargumentasjon i større grad når de får snakke alene.

Tabell A4: Andel (%) av ekte valens og posisjonsargumenter i «Arbeidslinja».

	Solberg (N=12)	Stoltenberg (N=5)	Jensen (N=2)	Lysbakken (N=3)	Navarsete(N=1)	Skei Grande (N=4)	Hareide (N=5)	Solvik Olsen (N=1)
Øke dagens sysselsettingsmål	58,3	20	100	33,3	--	50	40	100
Øke sysselsettingen av funksjonshemmede og de utenfor	25	--	--	--	--	25	40	--
Øke sysselsettingen av tidligere kriminelle og de utenfor	16,7	--	--	--	--	--	--	--
Beholde dagens sysselsettingsmål	--	60	--	--	--	--	--	--
For heltid for arbeidstakere	--	--	--	66,7	--	--	--	--
For deltid for arbeidstakere	--	--	--	--	100	--	20	--
Mer valgfrihet	--	20	--	--	--	25	--	--

B. Oversikt over debattene

Debatt-nummer	Programformat	Dato	TV-kanal	Deltakere
1	Partilederdebat	30.05.13	NRK	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide
2	Partilederdebat	12.08.13	NRK	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide
3	Valgstudio	15.08.13	NRK	Siv Jensen og Audun Lysbakken
4	Valgstudio	19.08.13	NRK	Siv Jensen, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide
5	Folkemøte	22.08.13	NRK	Siv Jensen, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande, Jonas Gahr Støre og Bent Høie
6	Valgstudio	26.08.13	NRK	Jens Stoltenberg og Siv Jensen
7	Folkemøte	29.08.13	NRK	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Audun Lysbakken, Knut Arild Hareide og Ketil Solvik Olsen
8	Valgstudio	02.09.13	NRK	Del 1: Erna Solberg og Jens Stoltenberg. Del 2: Audun Lysbakken, Trine Skei Grande, Rasmus Hansson og Jørgen Randers
9	Valgstudio	04.09.13	NRK	Erna Solberg, Knut Arild Hareide, Jonas Gahr Støre og Kristin Halvorsen
10	Partilederdebat	06.09.13	NRK	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande, Knut Arild Hareide, Bjørnar Moxnes og Hanna Elise Marcussen
11	Partilederdebat	13.06.13	TV2	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide
12	Duellen	20.06.13	TV2	Erna Solberg og Jens Stoltenberg
13	Duellen	07.08.13	TV2	Erna Solberg og Jens Stoltenberg
14	Partilederdebat	21.08.13	TV2	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide
15	Duellen	03.09.13	TV2	Erna Solberg og Jens Stoltenberg
16	Partilederdebat	07.09.12	TV2	Erna Solberg, Jens Stoltenberg, Siv Jensen, Audun Lysbakken, Liv Signe Navarsete, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide

C. Kodebok

1.0 Innlegg holdt av (variabelen viser til hvilken politiker som holder innlegget)

- 1- Erna Solberg
- 2- Jens Stoltenberg
- 3- Siv Jensen
- 4- Audun Lysbakken
- 5- Liv Signe Navarsete
- 6- Trine Skei Grande
- 7- Knut Arild Hareide
- 8- Bjørnar Moxnes
- 9- Rasmus Hansson
- 10- Hanna Elise Marcussen
- 11- Jonas Gahr Støre
- 12- Bent Høie
- 13- Ketil S. Olsen
- 14- Kristin Halvorsen
- 15- Jørgen Randers

2.0 Innlegget var (variabelen viser til bakgrunnen for innlegget)

- 1- Svar på spørsmål fra programleder
- 2- Svar på angrep fra annen debattant
- 3- Initiert av politikeren selv
- 4- Invitert inn fra programleder
- 5- Programleder avbryter og kommenterer

3.0 Retorisk stil (ulike retoriske stiler og ulike kombinasjoner av de retoriske stilene som var gjeldende i debattene)

- 1- Selvhevdelse
- 2- Angrep
- 3- Forsvar
- 4- Forsvar, så selvhevdelse
- 5- Forsvar, så angrep
- 6- Selvhevdelse, så angrep
- 7- Angrep, så selvhevdelse
- 8- Forsvar, selvhevdelse, angrep

- 9- Angrep, så forsvar
- 10- Forsvar, angrep, selvhevdelse

4.0 Formueskatt (variabelen viser til om politikerne ønsker å justere og/eller fjerne formueskatten)

- 1- Sterkt for å beholde formueskatten
- 2- Mildere for å beholde av formueskatt
- 3- Nøytral
- 4- Mildere for å fjerne formueskatten
- 5- Sterkt for å fjerne formueskatten

5.0 Arveavgift (Variablene viser til spørsmålet om politikerne vil beholde eller avskaffe arveavgiften)

- 1- Fjerne arveavgiften
- 2- Nøytral
- 3- Beholde arveavgiften

6.0 Handlingsregelen (variabelen viser til spørsmålet om handlingsregelen skal justeres)

- 1- Beholde fire prosentregelen
- 2- Nøytral/Vet ikke
- 3- Bruke mer enn fire prosent

7.0 Regjeringsalternativ (viser de ulike regjeringsalternativene som tas opp i debattene)

- 1- For et «rødgrønt» flertall
- 2- For Høyre og FrP i regjering
- 3- For H, FrP, KrF og V i regjering
- 4- For H, KrF og V i regjering
- 5- Forhandlingene etter valget avgjør

8.0 Helse (ulike tiltak som ønskes å gjennomføre i helsesektoren)

- 1- Det offentlige skal dominere helsesektoren
- 2- Økt privatisering i helsesektoren
- 3- Fritt behandlingsvalg
- 4- Økt fokus på psykisk helse
- 5- Mindre fokus på psykisk helse
- 6- Endre egenandelen
- 7- Beholde egenandelen
- 8- Beholde fritt sykehusvalg
- 9- Både offentlige og private skal brukes

10- Det offentlige skal stå sterkt, men private sterkere inn med fritt behandlingsvalg

11- Økt fokus på forebygging

12- Økt privatisering, på grunn av sterkere fokus på psykisk helse

9.0 Skattelette (viser til i hvilken grad politikerne ønsker skattelette eller ikke)

1- Sterkt for skattelette

2- Mildere for skattelette

3- Nøytral

4- Mildere mot skattelette

5- Sterkt mot skattelette

10.0 Miljø versus Olje (politikernes ulike synspunkt når det gjelder miljøspørsmål, og Norges situasjon «etter oljen»)

1- Norge er for oljeavhengige og det må endres

2- Mer vekst fremfor vern

3- Noe mer vekst fremfor vern

4- Både vern og vekst

5- Noe mer vern fremfor vekst

6- Mer vern fremfor vekst

7- Norge er ikke for oljeavhengig og ingen endring må til

11.0 Innvandringspolitikk (viser til ulike syn politikerne har på innvandringspolitikk)

1- Strengere innvandringspolitikk

2- I noen grad endring av innvandringspolitikk

3- Nøytral

4- Beholde dagens innvandringspolitikk

12.0 Asylpolitikk (viser til ulike syn politikerne har på asylpolitikk)

1- Strengere asylpolitikk

2- Nøytral

3- Beholde dagens asylpolitikk

13.0 Kommunesammenslåing (om politikerne er for eller mot sammenslåing)

1- For kommunesammenslåing

2- Nøytral

3- Mot kommunesammenslåing

14.0 Eldreomsorg (om og i hvilken grad det ønskes endring når det gjelder politiske mål innenfor eldreomsorg)

1- Sterkt ønske om å beholde dagens politikk

- 2- Beholde dagens politikk i noen grad
- 3- Nøytral
- 4- Endre dagens politikk i noen grad
- 5- Sterkt ønske om å endre dagens politikk

15.0 Barnehageplasser (viser om politikerne ønsker flere barnehageplasser)

- 1- Flere barnehageplasser
- 2- Nøytral
- 3- Beholde dagens antall barnehageplasser

16.0 Barnehagepris (om politikerne ønsker å øke eller beholde barnehageprisen)

- 1- Øke barnehageprisen
- 2- Nøytral
- 3- Beholde dagens barnehagepris

17.0 Importhandel (skal importhandel være avgiftsfri eller ikke)

- 1- For avgiftsfri import
- 2- Nøytral
- 3- Mot avgiftsfri import

18.0 Forskning og utvikling (øke eller beholde økonomiske bevilgninger til forskning, og forskningsutvikling gjennom mer fokus på teknologi)

- 1- Mer økonomisk støtte til forskning
- 2- Beholde den økonomiske støtten til forskning
- 3- Økt fokus på teknologi

19.0 Prioriteringer i skolen (politikernes ulike politiske mål når det gjelder skole)

- 1- Mer videreutdanning for lærere
- 2- Flere lærere inn i grunnskolen
- 3- Sparke 600 nytilsatte lærere på grunn manglende faglig utdanning
- 4- For karakterer fra femteklasse
- 5- Mot karakterer fra femteklasse
- 6- Satse mer på den offentlige skolen
- 7- Mer privatisering av skolen
- 8- Både offentlige og private skoler
- 9- Frafall i VGS – iverksettelse behøves
- 10- For skolemat som prioritering
- 11- Mot skolemat som prioritering
- 12- Mer fysisk aktivitet i skolen

20.0 Næringsliv og konkurransedyktighet (hvordan norsk næringsliv skal være og hvordan det skal utvikles videre)

- 1- Privat virksomhet
- 2- Offentlig virksomhet
- 3- Både offentlig og privat virksomhet
- 4- Større satsning på næringsliv og større konkurransedyktighet

21.0 Samferdsel (viser til ønsket om nye politiske mål eller beholde dagens politikk)

- 1- Ønske om en ny samferdselspolitikk
- 2- Beholde dagens samferdselspolitikk
- 3- Mot bompenger
- 4- For bompenger
- 5- Økt fokus på kollektivtransport

22.0 Distriktspolitikk (i hvilken grad distriktspolitikk skal ivaretas)

- 1- Ønsker en ny distriktspolitikk
- 2- Nøytral
- 3- Beholde dagens distriktspolitikk

23.0 Bedrifter og Grundere (formueskatt eller ikke for bedrifter for mulig vekst, og generelt ønske om større vekst for bedriftene uavhengig av formueskatt eller ikke)

- 1- Kutt i formueskatt for bedrifter
- 2- Beholde formueskatten for bedrifter
- 3- Økt vekst for bedriftene

24.0 Politi og sikkerhet (forsterke eller beholde antall politistyrker)

- 1- Forsterke politistyrker
- 2- Nøytral
- 3- Beholde dagens politistyrker

25.0 Permisjonsordninger (politiske uenigheter angående permisjonsordninger)

- 1- Kutt i fedrekvoten
- 2- Beholde fedrekvoten
- 3- Mer permisjon til familiene
- 4- Mindre permisjon til familiene

26.0 Arbeidslinja (ønsket om å få flere inn i arbeid og utforming av arbeidslivet for arbeidstakerne)

- 1- Øke dagens sysselsettingsmål
- 2- Økt sysselsetting av funksjonshemmede (flere funksjonshemmede i arbeid)

- 3- Økt sysselsetting av tidligere kriminelle og de utenfor
- 4- Beholde dagens sysselsettingsmål
- 5- For heltid for arbeidstakere
- 6- For deltid for arbeidstakere
- 7- Mer valgfrihet for arbeidstakere
- 8- Mindre valgfrihet for arbeidstakere

27.0 Familiepolitikk (politiske uenigheter angående familienes valgfrihet, ingen eksplisitte eksempler ble nevnt: mer valgfrihet for familiene generelt)

- 1- Økt valgfrihet for familiene
- 2- Familiene skal ha like mye valgfrihet som de har i dag
- 3- Mindre valgfrihet for familiene

28.0 Bistand og fattigdomsbekjempelse (hvor mye skal Norge gi i bistand og økt fokus på fattigdomsbekjempelse)

- 1- Øke den økonomiske bistanden
- 2- Beholde dagens økonomiske bistand
- 3- Kutte i den økonomiske bistanden
- 4- Nøytral til å endre økonomisk bistand
- 5- Økt fokus på fattigdomsbekjempelse i Norge
- 6- Økt fokus på fattigdomsbekjempelse i Norge og verden

29.0 Valens 1 (hele innlegget må være valensargumentasjon for å kodes som valens)

- 0- Ikke valens
- 1- Valens

30.0 Valens 2 (innlegget innebærer «ekte» valens og posisjon, Valens er til stede i et innlegg, men innlegget har også posisjonsargumentasjon)

- 0- Forekommer ikke
- 1- Forekommer

D. Kommentarer til kodebok

Alle kategoriene er nært knyttet opp til empirien og er dannet på bakgrunn av hva politikerne sier og debattens innhold.

Nominale variabler med mange kategorier

Både V8 *Helse* og V19 *Prioriteringer i norsk skole* er nominale variabler som innebærer mange kategorier. Problemet oppstår når politikerne nevner flere av kategorier i samme innlegg. Politikerne kan for eksempel både være for skolemat og ønske mer fysisk aktivitet i skolen eller fremme økt fokus på forebygging og økt fokus på psykisk helse. I variabelen *Helse* ble enkelte kategorier bestående av flere politiske mål etter at en testrunde ble foretatt. Jeg kunne ha gjort dette for variabelen *Prioriteringer i norsk skole* også, men for å unngå å sitte igjen med alt for mange kategorier og forverre kodeprosessen ble ikke dette gjennomført. Utfallet ble å kode det som var hovedpoenget i innlegget, det mest fremtredende politiske målet, for så å skrive ned hele sitatet i kodeskjemaet. Da fikk jeg med hva politikeren vektla i størst grad og med sitater fikk jeg med alt av hva politikeren sa.

En alternativ løsning kunne ha vært å kode det som et nytt innlegg for hver kategori som nevnes, men dette ville ha gitt utfordringer knyttet til antall innlegg og koder for andre variabler, som retorisk stil og valens.

Nominale variabler med overordnede tema

For å fange opp mest mulig i debattene ble sitatene essensielle. Ble konkrete virkemidler nevnt ble det også skrevet ned. For å forenkle kodingen ble kategorier med overordnede mål formet. Her kunne jeg ha laget kategorier som viste til alle mulige tiltak, men kodingen ville da ha vært vanskeligere å gjennomføre: programlederen avbryter innleggene, de nevner flere tiltak i ett og samme innlegg og de har egne måter å definere begrepene på (for eksempel «OPS»). Kategoriene er dermed forenklet, min måte var å skrive ned sitater som var informasjonsrike og viktige for analysen.

Koding av retorisk stil

De kategoriene som består av flere retoriske stiler er dannet på bakgrunn av en testrunde av kodeskjemaet. Da så jeg hvilke kombinasjoner som måtte være med, derfor lagde jeg ikke kategorier med alle mulige kombinasjoner da det ikke var nødvendig.